

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Jókai-utca 8. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egysz. évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltnak.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések **Karai Sándor tanárhoz** (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

Oszinte kálvinista szó a kereszttvédő egyetemi ifjusághoz.

Szívemből óhajtom, hogy eme sorok jussanak el a címzett helyre s ha eljutnak, szeretettel kérem a magyar ifjuságot, fogadja teljes jóakarattal, komolysággal a ker. magyar lelket, mely e sorokban hozzájok szól.

Megfigyeltem és figyelem most is az ifjuság mozgalmát a *kereszt ügyében*. Nem kiáltok *hozsánnát* az üdvözlőkkel, nem kiáltok *feszítsd meg*-et a kárhozzatókkal; inkább keresem a dolog magját, ama *szellemi tartalmat*, mely alakra törekszik, hogy születéséről, életéről tudomást adjon az élőknek s helyt kérjen az egyetemes élet áramlatában. A bölcs Gamáliellel tartok, akiről bizonyára tudják önök is, mint Krisztus hű tanítványai, hogy midőn a zsidó főtanács az apostolokat mindenféle erőszakoskodással eltiltani akarta a Krisztus tudományának terjesztésétől, ezen tanácsot adta bírótársainak: „*hagyjatok békét nekik! mert ha emberektől vagyont e dolog, úgy magától elmúlik; ha pedig Istentől van, úgy ti fel nem bonthatjátok! és nehogy Isten ellen tusakodjatok!*“

A mely dologban isteni tartalom van, az élni fog és a sírból is kitör és eget kér. A mely dolog csak anyagi forma, mint a záporosó verte buborék, az magától is szétpattan.

En őszinte örömmel üdvözlőlném önöket, ha a tiszteletnek magas piedesztáljára óhajtanák helyezni az önfeláldozó isteni szeretetnek ama szent jelvényét. Önök ismerik legjobban az egyetemi diákélet *valódiságát*. Önök abban élnek; testök, szellemök itt vesz irányt, egész életre való erkölcsi jellemök itt kapja meg a jegecedési központot. Itt támad föl szívökben a magasabb emberi rendeltetés hajnal-fénye, mely vezérvilágossággá erősödik az élet útjára, hogy e fény mellett keressék, szolgálják a való igazságot azon különböző munkatéren, mely önökre

vár az emberi társadalomban és e magyar hazában. Önök ismerik és fájlalhatják legjobban az egyetemi diákéletnek ama sokféle kísértéseit, titkos és nyilvános veszélyeit, erkölcsi sülyedésre sőt megsemmisülésre vezető gonosz eszközeit, melyek ha nyakon szoritják az ifju életet, megfojtják benne az isteni részt s marad csak az *állat az emberben*.

En is többször hallottam az egyetemi diákélet sötét foltjairól, közvetlenül komoly törekvésű, szavahihető egyetemi ifjaktól; olvashatunk is hírlapokból és egyéb közleményekből, különösen sajnálatra méltó, sőt kárhozzatos azon erőszakos élv — és haszonhajhászó irányról, — azon alakos, színmutató nagyképüsködésről, mely a komoly készület idejében a kapaszkodásban, úgynevezett stréberségben gyakorolja magát s a helyett, hogy mintegy szárnyakat növelne a magasba emelkedéshez, csuszik és körmöl a körülmények szerint.

Kedves magyar hazánk, ifjuságában él tovább; fejlődik, megállapodik, vagy hanyatlik a szerint, a mint az örökérvényű erkölcsi törvények vezetik tevékenységében. A férfiu mindig azért fog munkálni, a mit ifjuságában eszményül kitűzött. Ez okból, hazánk jövőjére, sorsára, főfontossága, hogy első tudományos intézetünk ifjusága minő eszményeket ápol szívében.

Teljes meggyőződéssel, a komoly elméleti és tapasztalati tudás meggyőződéssel hiszem és állítom, hogy emberi tevékenységünk céljára, nyugal munkra, előhaladásunkra, boldogságunkra nézve én magam is, a krisztusi eszméket tartom *egyedül*, ama magasztos és szent eszmékül, melyeket a művelt ifjuság szíve közepébe kell állítani *központi világító fényül*. S jaj annak a társadalomnak, melynek szívében e központi fény kialszik, vagy csak füstölög!

És semmiféle tudomány sincs méltóbb az ifjuság becsülésére, mint a *kereszt tudománya*, a melyről azt írja a nagy apostol Pál, hogy kez-

detben „a zsidók előtt botránkozás, a görögök előtt bolondság“ volt. A mi azt teszi: a szűk felekezetieskedés gyűlölte, a hiu világi szellemeskedés gúnyolta.

De azért ez a kereszt lett üdvössége a világnak és ebben a vezető erő örökkön-örökké.

S ha önök erős szívvvel, őszinte hitben, odaállanak a Krisztus keresztje mellé s így szólanának Pál apostollal: „nem szégyellem a Krisztus evangéliomát, mert Istennek ereje az, minden hívőnek idvességére!“ ha önök így szólanának komolyan, a tudással párosult meggyőződés erejével, szeretetével: szóval; ha mozgalmaknak alapja a Krisztus iránt való szeretet volna, akkor azt mondanám akár hosszánák között, akár feszítsd meg között, csak menjenek bátran azon úton, melyen világít lelkők előtt a Krisztus keresztje. Saját tiszta lelkők meggyőződésén kívül a történelem is meggyőzi önöket arról, hogy azon férfiak jutottak legmagasabbra az emberi igazi nagyság ragyogó dicsőségébe, akiknek lelkőkben világított és melegített a Krisztus lelke. Az emberi tevékenység bármely körében és részleteiben azon egyéneket illeti az utókor meleg hálája, a kik Krisztustól nyertek lelki erőt a tiszta munkához s önzetlenséggel szolgálták a közboldogulás ügyét.

Ha önök is erre készülnének s hogy leendő munkakörökben tiszta, erős lélekkel helytállhassanak, munkálkodhassanak, Krisztust választá-

nak eszményökül: ezért megérdemlenék a legteljesebb elismerést, pártolást, biztatást, a jövő érdekében is.

Igy gondolkodom én az önök mozgalmáról a kereszt ügyében. És mert így gondolkodom, szives figyelmöket kérem a következőkre.

Önök, mint Krisztusnak hű tanítványai, bizonyára ismerik a Mester élettörténetét, azon szent írásokból, melyek Biblia név alatt vannak összegyűjtve. Önök igyekeznek bizonyára átérteni, átérezni a krisztusi tanoknak isteni bölcsességét, páratlan szépségét, fenségét, mely tanok az Ő élettevékenységében nyertek valóságot. Önök tudják azt, hogy a Krisztus élete, az igaz realis emberi életnek oly logikus, bevégzett, tökéletes példánya, mely élet szóban és cselekedetben mindig összhangzó, utolsó felsohajtásáig a kereszten, midőn a tökéletes szeretet, megkínzott testtel, de ép lélekkel végignézve még egyszer őrvjögő kinzóin, így sóhajtott fel: „Atyám bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekesznek.“

Önök bizonyára olvasgatják, elemzik azon szent evangéliomokat, melyekben minden betű, mintha égi lángot vetne, a kutató, a vágyó lélek előtt s bevilágítana ama rejtélybe, mely életünk végén, munkásságunk céljaként áll előttünk.

S ha önök ismerik a bibliát, ismerik a Jézus életét, tanításait, útásításait, — azt a lelket, mely Őt éltette, melyet átplántál

TÁRCA.

Patay Sámuel,

a tiszántúli ev. ref. egyházkerület első főgondnokának levelei a debreceni főbírókhoz és tanácshoz.

Debrecen város közlévtárából közli: Zoltai Lajos.

II.

Kivül: Perillustri et Generoso Domino Michæli Baranyi Inelytorum Plurium Comitatum Primario Tabulae Judriae Assesori nec non L. Regiaeque Civitatis Debreceniensis Judici Primario etc. etc Dno et Affini collendisso.

Debrecen.

(A borítékra rá jegyezve: T. Patay Sámuel Ur, percept 13. 9-bris 1734.)

Teljes bizodalommal való Nagy Jó Uram s Kedves Sógor Uram!

Házamtul kevéssé távoly lévén, okozta válaszlásom késedelmét. Nekem küldött uri levelét nagy obligatioval s kedvessennis vettem ugyan; de szomoruan szemlélem más subscriptiójából collimált erőtelenységét kedves Sógor Uramnak, melyből hogy az Ur Isten erősítése s frissítése, igaz szívből kívánom. Nem kicsiny consideratioval observalom hasonlóképpen Super Intenden-

seink iránt következet Resolutiot. Méltóztassék kedves Sógor uram emlékezni az én azon levelemre s abban letett egynéhány consideratiómra, melyet irtam vala akkor, midőn, azon Superintendentia iránt Instantiát formáltak az urak, és szorgalmaztattak engemetis csekély opiniom adására. Mely Levelem inmitája mais megvan; s aszt tartottam, mi magunk per intoporrigendam Instantiam ne mennénk el Hazánk Törvényei mellől, hanem inkább azon Instáltunk volna, méltóztassék Ő Felsége azon Törvény által praescribalt Statusban hadni Super Intendenseinket. Ha ugyan meg kellene lenni, jobbnak itiltem vala, hogy mas által vettessék a nyakunkban, mint sem mi instalyunk; s azzal a Törvény mellől magunk menjünk el; mert így mindenkor nem magunk kívántuk, hanem praeter sensum legis atták nyakunkban. De így erit factum nostrum, melytől miként mehetünk el valaha, az böles Isten tudja. Ez vala vélem együtt az ur Kenessey István uram opinójais. Már most ab eventu láttyuk, mit szült munkánk. Ut ut sit, a meg van; azon kell hát gondolkozunk, miként lehessen hasznosab benne kívált képpen, hogy eléb nem vehettem, mivel szép számmal voltunk Kereszturban és ott szólhattunk volna iránta. Én valakikkel lehet s illik közteni fogom. Jól eset T. Iványi uramnakis el küldése. Értsük onnan is az Opiniot. Én ugy gondolkoznám, salvis aliorum opinonibus. Tiszántul egészen egy Super Intendensünk lenne, a Parciuumokat in Ecclesiasticis ide értetvén. Több jó Uraimnakis illy Opi-

övébe is, — nem szállja-e meg önöket némi kétség azon dolgok miatt, melyeket a kereszt ügyében elkövettek és elkövetnek?!...

Először is, önök a krisztusi *jelleget* abban látnák kidomborodni, ha az egyetem minden helyiségében kifüggesztenék a keresztet s e jelvény az ifjúság szemléletének állandó tárgya volna.

Én sokat átolvastam a bibliát, de sehohsem olvastam, sőt még nyomát sem találtam annak, hogy a Krisztus a *külső jelvényekre* súlyt helyezett volna. Egész életműködése, az ember *benső lényegének* átalakítására, felmagasztalására irányult. Egyetlen megkülönböztető jelvényt ajánl tanítványai figyelmébe és ezt egész nyomatékkal hangsúlyozza: *arról ismernek rátok, hogy tanítványaim vagytok, ha egymást szeretitek!* Hogy pedig mit jelent a *szeretet* az ő nyelvén, azt igen sokszor megtaláljuk a bibliában és a sok közül nagyon ajánlom az önök szives figyelmébe azon jelképes cselekedetet, midőn tanítványai lábait megmossa s ennek igaz értelmét lelkükre köti. *Szeretettől szolgáljatok egymásnak, fejezi be magyarázatát, mert a pogányok szokták kiszolgáltatni magukat, de tiköztetek másként kell annak lenni és a ki elsőségre vágyik, legyen mindnyájának szolgája!*

Minő mély igazság ez!

Az elsőség, az erő jellege: a széles körre terjedő áldásos tevékenység, ember-

baráti szeretetből fakadó önzetlen munkásság!

Másnemü jelvényről nem beszél a Krisztus. Én legalább nem olvastam a bibliában. *Az apostolok is, az ő leveleikben, mindenütt benső átalakulásról, újjászületésről irnak és tanítanak.*

Tehát midőn önök a keresztért, mint *külső ker. jelvényért* buzgólkodnak, csak azon egy esetben cselekesznek helyesen, ha szívökben, lelkökben, már ott van a benső jelleg: az egymás iránt való munkás szeretet. *Mert ha ez nem volna meg, úgy a kereszt jelvénye nem volna egyéb, mint ama cifra koporsó, melyről Krisztusunk példázza a kegyeskedő képzetet.*

Én megfigyeltem az önök viselkedését a kereszt-kérdésben s megmértem a *Krisztus mérlegével* s úgy találtam, hogy *önök nincsenek egészen tisztában a kereszt jelentőségével.* Önök inkább szavak után mennek, mely szavak *való értékét* nem mélyezik. Lelkemből ajánlom önöknek, ne elégedjenek meg bármily hangzatos mondások ismételtetésével; sőt még mesterekre se esküdjenek föltétlenül, hanem ezek helyett minél gyakrabban olvasgassák a bibliát, az igazi életbölcesség eme tiszta, üdítő, éltető forrásvizét s miként Máriáról írva van, hogy mindent feledve, odaült a Jézus lábaihoz, az ő beszédét hallgatni, önök is üljenek le a Jézus lábaihoz, s kérdezzék *őt magát* mindama dolgok-

niojokat értettem Kereszturban, ámbár ezen Resolutio nem constált is előttünk. Azért akikkel illik méltóztassék kedves sógor uramis conferalni; és pro 23. Praesentis leendő Balkányi Gyűlésre mind a Nemes Város részéről s mind Nemes Vármegyéből érdemes tagjait küldeni, ahol mi is ott leszünk, minthogy T. Zoltán uram, Felsőes urunk Ő Felsőesé kglmes Resolutiojával s Parancsolattjával 11-mra érkezett, s akkor fog megadatni s olvastatni. Szóval is declaralta ő kgle, nem maradhatnak meg mostani Tisztek, hanem Restitutionak kel lenni. Agensünk subsistentiájáruis, ugy dolgaink jobb folytatásairól let determinatiot leirattam s meg is küldöm jó uramnak kk. Csak egyszer lehetne jó és állandó rendünk, mingyárt mingyárt jobban folyhatnának dolgaink. Mivel az a lelke a dolgoknak. Most pedig rend, azaz Lélek nélkül vannak dolgaink. Tiszteletes Zoványi uram opinioját örömet látnám. Azt ugyan irhatom, amint de superintendentibus discouráltak az urak nem tudván formalitassát a Resolutionak, csak ugy gondolkoztak a Régi Superintendenseknek kellene megmaradni, a mint irám, Dunántúl egy, Duna és Tisza között kettő, Tiszántúl egy. és így nemde Tiszt. Zoványi urak kellene-e megmaradni; hanem csak Coadjutort kén ökk Debrecen táján vagy ben constitualniok, ut in Casu etiam obitus immediate succederet sine omni strepitu. Addigis tamquam Coadjutor élne Tisztivel. Ez énnekem jónak látszanék. Mindazon által a mint bölesebben feltalálni méltóztatnak, ugy légyen. It minékünk

soha vékonyab szüretünk nem volt. Az esős időben szedet borokat állandóknak nem is tartom. En elmarattam, a héten sem végezhetik szüretemet, kevesebb lesz azt látom, de jobb lesz. Magamat továbbis uri Favorában ajánlom s maradokis

Bizodalmas Jó Uramnak, igaz köteles szolgálja, sógora
Patay Sámuel mpr.

P. S. Micsoda levelet irt énnékemis Szilágyi uram, ime accludálni kívántam s böles teccését várom ez irántis.

Tekintetes Urak!

Érdemem felet való Nagy Jó Uraim!

A boldog emlékezetü Rádai Pál Uram temetése alkalmatosságával Losoncon egyben gyült Tekint. Uraktól Ano 1733. 22 7-bris a Bécsben való agentiára rendeltetem. Jelen voltak ezen alkalmatossággal, az Urak közzül, a Tekint. Ur Szemere László, Bárczay László, Szemere Miklós, Szent-Péteri Sámuel, Mocsári László, Jussai János, Gyürki István, Darvas János, Darvas Joseph, Darvas Ferencz etc. Uraimék. Tiszt. Praedikator Uraimék közzül: T. Püspök Pathay János, Kocsy István, N. Valesius, Szent Györgyi Sámuel, Miskolezy János, Jánosi György etc. Uraimék.

Ugyanazon Esztendőben, a Hegyallyai Szüreti al-

ról, melyeket tudni és teljesíteni szent kötelességek. Különben, bármily hévvel buzogjanak a kereszt mellett, eme buzgalmukban nem a Krisztus lelke hevíti, hanem ama kevély, elfogult, kizárólagos farizeusi lélek, melynek ürességéről is van egy tanuságos, szép példázat a bibliában.

Én hiszem és vallom, hogy az ifju szívét és lelkét semmiféle egyetemi, rendőri szabály nem képes megőrizni az eltévelyedéstől, kísértésektől és semmiféle földi jutalomra, dicsőségre kilátás nem ösztönözheti *nagyobb és tisztább erélyre* mint a bibliában található krisztusi elvek. Hiszem és vallom, hogy ha az iskolákban, a népiskolától az egyetemekig, a bibliát rendszeren olvasnák s az iskolák erkölcsi háztartását a bibliai elvek szerint rendeznék be, az iskolai rend és fegyelem magasabb fokon állana s tanárok és tanítványok nem szereznének egymásnak annyi kellemetlenséget, mint amennyiről olvashatunk.

Krisztus földi működésének központja, megváltó célja, azon igazság beplántálása emberi szívekbe, hogy a földi kenyérenél van tartalmasabb kenyér is s az emberi tevékenység és igyekezet jutalma, nem csupán a test fenntartása; mert még a gőzgépnek sem az a föladata, hogy csak vizet szívogasson a gőz fejlesztéséhez. „Nem csak kenyérral él az ember!“ Ha ezt megértik és átérzik önök, magyar egyetemi ifjuság, akkor az önök kereszt-mozgalma *más irányt* fog venni. Nem a tantermekbe hanem önszívekbe helyezik el a keresztet, vagyis a krisztusi szelid, önzet-

kalmatossággal Keresztúron a T. Ur Dóri András Uram Házához egybegyült T. Uraktól azon felső Losonczy végezés szerint méltatlan Személyem a fennemlített szolgálatban confirmáltatott; itt jelen voltak a T. Ur Patay Sámuel, Dóry András Uraimék s másokis.

Tecet az Urakk első Esztendőre nyolcszáz Német forintokat pro Sallario rendelni, a több következőkötökre pedig hét százat.

Melyhez képest kezdődvén Esztendőm Ao 1733. 22. Septembris percipialtam első Esztendőre ez Szerint:

Ao 1733. de die et Mense protest. Az Ur Dóry András uramtól	60 flor.
In initio 10-bris az Ur Gyürky István és Darvas Jóseph Uraméktul	400 „
Ao 1734. Circa initia Marty az Ur Kenessei Uramtul	20 „
15. Áprillis T. Püspök Kocsy Uram által	103 „
2. July T. Püspök Pathaj János Uram által	50 „
24. July T. Püspök Kocsy Uram által	50 „
27. Augusti T. Pathai Uram által	100 „
Summa perceptorum :	738 flor.

len, munkás, egyetemes szeretetet. S ez lesz önökre is, a magyar társadalomra is, a haza jövőjére is, legáldásosabb keresztviselés.

Vigyázzanak, hogy a kereszt iránt való buzgalmukban, meg ne feszítsék a Krisztust! Mert eddigi viselkedésök inkább *ezt* a látszatot költi fel. Tagadhatatlanul *felekezeti* és *kizárólagos* jellege van az önök egész mozgalmának. S önök tudják, hogy *Krisztust is ez a felekezetes, kizárólagos önző, kevély, haszonleső és haszonfeltő buzgóság kergette a halálba.* Önök tudják, hogy az emberiség történetében a kereszt útja vérrel van jelölve s Krisztus végső felsohajtása mintha folyvást átrendülne földön és égen. S a mint irva van, hogy *a sátán is világosság angyalává változik*, hogy megrontsa áldozatát, úgy az emberi önzés, hogy minél több földi kincset harácsoljon, kegyes mondásokat talált ki takaróul; *sőt*, — a mint Krisztus mondja — „*felemésztették a szegény ember házát hosszú imádság színe alatt.*“

Önök, úgylátszik, túlságos súlyt helyeznek a vallásnak *formájára*, mely az istentisztelet különféle ceremóniájában nyilatkozik. Pedig a formalizmustól semmiféle dolognál nem kell úgy őrizkedni, mint a vallásnál. Krisztus is ezt útálta és üldözte a farizeusoknál és igensok helyen olvasható a bibliában az ő tanítása az üres ceremónia és benső lényeg közt levő szemléletes külfömségről.

Igaz, hogy a műveletlen, vagy egyoldalú egyén, könnyen összetéveszti a formát a lényeggel s abban látja Krisztus vallását, hogy kereszt, vagy csillag, vagy kakas van-e a tornyon?! aztán: ki van-e diszítve a templom képekkel, szobrokkal, zászlókkal, vagy egyszerű meszelés?! aztán: diszes ruhába öltözött papok forgolódnak-e a művészi oltár körül füstölgés között, vagy a pap csupán egy feketébe öltözött uri ember, ki igen tisztességes dolgokról beszél! És több ilyen *külsőség* téveszti meg a felületen uszkáló lelkeket, a kik aztán a külső ceremóniák végeztével, Istennek tartozott adójokat lefizetni vélvén, vagy egy kellemes művészi órát átgyönyörködve a diszes templomban, tovább futják a testiség útját! De önök, művelt magyar ifjuság, a Krisztus vallásának életirányzó erejét mélyebben, keresik bizonyára s mintegy a külső héj alatt rejtőző maggal táplálják lelköket az erkölcsi tökéletesség istenországa felé!

De akkor, az istenért! mi értelme van azon ádáz pártoskodásnak, gyűlöletnek, mely önöket egymás ellen tüzei bizonyos jelszavak alatt! A magyar egyetem állandó lázongás fészke, egy idő óta, egymás ellen, tanárok ellen, politikai pártok ellen. Ilyen szennyes indulat-viharokat

támaszthat-e Krisztus az önök szívében? Hiszen a Krisztus vallásának fensége éppen abban nyilvánul, hogy az élet ellentétes érdekei miatt lázongó emberi szívet lecsendesíti és megnyugtatja egy központi gondolatban: *Istennek egyetemes gondviselése, és igazságában vetett élő hitben.*

Igaz mérték szerint, legtöbbet ártanak a Krisztus vallásának azon kegyeskedők, kik csupán üzletök hitelé érdekében használják föl a tiszteletreméltó céget s e cég alatt gyűjtik a földi javakat és előnyös állásokat. Nem lehet egyszerűbben, igazabban meghatározni a vallás lényegét, hatását, mint Krisztus hasonlítása a *termőfához*, jelezve, hogy *gyümölcséről* ismerhető föl.

Az önök cselekedete — az önök vallása! A minő vallásos érzést önök szívékbe plántálnak, olyan formában lép az ki az önök cselekedeteiben.

Ha az önök szívében Krisztus él s emberek előtt felemelt fővel, de Isten előtt alázatos lélekkel mondhatják el Pál apostol szavait: *„Élek többé nem én, hanem él bennem a Krisztus s a mely életet élek, az Isten fiában való hit által élem“*: akkor az önök tényei, mint *lelkök gyümölcse, lesz ragyogó jelvény a Krisztus keresztéről és bárhol legyenek, homlokokon lesz az isteni jegy!*

És ezt kívánja önöktől a Krisztus vallásának *tisztessége*, melyért küzdeni *látszanak*.

Egy nagy bölcs mondja: „a mi jó, az hatékony s termékenyítő; tért, táplálékot s barátokat szerez magának. Az egészséges, ép gyümölcs magot terem, a korcs nem. A mely ember a maga helyén van, az alkotásra képes, termékeny, mágnesszerű, hadseregeket ragad magával célja felé, mely ezáltal megvalósul. A valódi művészek talapzata a föld kerekége; a kalandornak, évekig tartó küzdelem után sincs tágasabb állványa, mint a cipője talpa.“

Ez a bölcs amerikai volt; azon talajból, honnan a valódi nagyságok származnak és növekednek, iskolában és életben s nagyságuk gyökérszála a bibliából szívják a tápláló elemeket.

Gondolkozzanak önök az elmondottak fölött.

Én ismételve, szeretettel ajánlom az önök egész figyelmébe!

hazafias üdvözlettel:

Egy kálvinista magyar pap.

A szatmármegyei „Lorántffy Zsuzsánna egyesület“ megalakulása alkalmából.

A szatmármegyei „Lorántffy Zsuzsánna egyesület“ alakuló közgyűlésén múlt hó 14-én Biki Károly esperes megnyitó beszédben azt mondotta: A magyarhoni pro-

testáns egyház egy sajnálatos véletlen folytán századokon keresztül megfélemedezett a nőnevelés fontos ügyéről s míg a finem magasabb kiképzése, ugyyszólva létezése első pillanatától kezdve kiváló gondját képezte, úgyszólva arra minden erejét felhasználta, addig a női nem kiképzésére vonatkozólag hosszú időn keresztül megelégedett azzal, a mit a népiskola adott s adhatott.

Nagy igaza van az esperes urnak! Csakugyan sajnálatos tévedés folytán, a mit azonban a régebbi idők viszonyai igazolnak, vagy legalább mentenek: magyarhoni prot. egyházunk nem sokat tödődött a nőnevelés kérdésével s annak tudatára, hogy itt is fontos feladatok várnak rá, csakis akkor ébredt, mikor a róm. kath. zárdákban nevelt leányaink vallásuk iránt való elhidegülésök erre nagyon is figyelmeztették.

A fenyegető veszélyt ott lehetett leginkább észrevenni, a hol ilyen női képzők már fennállottak s így különösen Szatmár városában, hol a róm. kath. klérus — ravasz előrelátással — még e század elején, az akkor még csaknem egészen protestánsok által lakott helyen, püspökségeket alapított s ezzel csaknem egyidejűleg ide helyezte a paulai szent Vinczéről nevezett zárdát, mely aztán Magyarország északkeletén, mint hosszú időn keresztül egyedül létező felsőbb leányképző intézet nevelte a maga iránya s célja szerint protestáns leányainkat is s bizony nem egy-kettőt el is nevelt ad majorem dei Gloriám.

A veszélynek eme közvetlen szemlélete tettekre buzdítá a szatmári ref. egyház előjáróságát is s bár sok szükséggel küzdve tarthatá fent csak gymnaziumát is, e mellett felállított egy felsőbb négy osztályú leány-növelő intézetet is 1862. évben. Alapok hiányában azonban különösen a felszerelés dolgában nehezen ment a haladás és bár tanítás ügyében a sokszor országos nevű igazgatónők vezetése alatt álló intézet minden más hasonintézetekkel kiállotta is a versenyt, talán éppen külső szegényes kinézése miatt müveltebb protestáns családainktól sohasem részesült olyan pártfogásba, mely a kor szükséglete által megkívánt fejlesztést lehetővé tette volna. Egy másik nehézség volt felsőbb leányiskolánk fejlődését illetőleg az, hogy gymnaziumunknak 6-ról 8 osztályra való kiegészítése éppen ez időre esvén, a vidék protestáns közönségének áldozatkészségét ez is, sőt ez vette igénybe, nem lévén még akkor a nők előtt is felnyitva a különböző életpályák sorompója.

Ilyen nehéz viszonyok között is fennállott intézetünk megszakitás nélkül, a mit lehetővé tett különösen a főtiszteletű egyházkerület évi 1000 frt s Szatmár város évi 1000 frt és a szatmári s németi testvéregyházak segélyezése; sőt, midőn 1891-ben a főtiszteletű egyh. kerület az építkezési költsön letörlesztésére 10,000 forint segélyt adott az előjáróság a nagyobb mérvű pártfogás reményében a négy osztály fölé berendezte az V. és VI-ik osztályt is. Emez intézkedéshez fűzött reménységében azonban megesalatozott az iskolai előjáróság. Nem adhatván ugyanis az iskola semmiféle kereseti pályához diplomát, a növendékek a négy osztály elvégzése után oda mentek a hol a diploma megszerzéséig megszakitás nélkül folytathatták tanulmányukat. Pár évi fennállás után az V. és VI. osztályt csakugyan, növendékek hiányában be kellett szüntetni s ma, annyi hiábavaló költség után ismét, mint IV. osztályú felsőbb leányiskola teljesíti a nőnevelés fontos feladatát.

Az idők forgásával azonban a viszonyok nagyot

változtak. A megélhetés súlya rá nehezedett az intelligens közép osztályra is, mely, hogy leánygyermekének a jövőjét is biztosítsa, nem elégszik meg többé azzal a neveléssel a mely pusztán szív és lélek képzést ad, hanem keresi az élet kényszerítő szüksége folytán azt, a mely a képzés mellé kenyérkereső diplomához is juttat. Eme megváltozott viszonyok által követelt kívánalmaknak már a szatmári prot. felsőbb leányiskola mai alakjában egyáltalán nem képes megfelelni, és sajnosan kell tapasztalnunk, hogy azon fájdalom! nem kevesek mellett, kik hajlamból, vagy talán hiúságból, a legtöbben prot. leányaink között a körülmények kényszere folytán a róm. kath. zárdákban folytatják és végzik tanulmányaikat a hol a tanító apácák rafinírozott ügyességgel s kigyói simasággal s okossággal szédítik meg a gyöngéd női szívet.

Mit várhat aztán az ilyen nevelést nyert tanítónőtől reform. anyaszentegyházunk, ha kikerülnek az életbe az iskolába? A maguk vallását nem is ösmerik jóformán, mert nem abban növekedtek életüknek éppen a legfogékonyabb korszakában. A külső fény, mit láttak megkápáztatta szemöket, lelköket, a tömjénfüst megbódította szívöket s ha végkép meg nem tántorodnak lesz belőlök legfőlebb olyan sem meleg, sem hideg tagjai anyaszentegyházunknak, akik rombolni igen, de építeni sohasem lesznek képesek.

És óh boldog Isten! mennyien vannak s lesznek még ilyenek. Csak magába a szatmári zárdában jelenleg, nem is említve a népiskolai s polgári osztályokat 80 protestáns leánynövendék készül a tanítói pályára.

Valóban ez, a nőnevelés ügye ma a leggyengébb oldala református anyaszentegyházunknak;* itt a rés, a tatóngó üresség, hol elleneink hozzánk ferhetnek, hogy ezeryi küzdelemmel kivívott sáncainkból lassan-lassan kiszorítsanak bennünket. Ide kell tehát most fordítani tekintetünket, ide minden munkásságunkat és erőnket, ha nem akarjuk tovább is nézni: miként izetlenül a só s miként borul fejünk felett a láthatár.

Ennek a szomorú képnek nagyon is közléről való szemlélete indította már a szatmári prot. felsőbb leányiskola vezetőségét is fel a munkára. Célul tűzte maga elé a négy osztálynak hatra való kiegészítését, mely fölfe fokozatosan jönne még két tanítóképezői osztály, hogy így a felsőbb leánynevelés érdeke is ki legyen elégítve s hogy kenyérkereseti pályához is lehessen általa jutni. A cél elérése érdekében a maga körében is minden lehetőt megtett s tesz jelenleg is; fájdalom azonban, hogy ma a súlyos gazdasági viszonyok a nagyobb áldozatok hozatalára egyáltalán nem lévén kedvezőek: munkásságának nem sok az eredménye. S ily körülmények mellett ismét a főtiszteletű egyházkerülethez, mint legfőbb hatóságához folyamodott: s ez méltányolva igyekezetét, minthogy a meglévő forrásokhoz most már más szintén ébredező vidékek is igényt formáltak, segítségül a szatmári iskolához a szatmári, nagykárolyi, máramaros-ugocsai és a nagybányai egyh. megyéket osztotta be, melyek aztán évi segélygyűjtést ajánlottak fel az iskola fentartása s kiegészítésére.

Tisztelettel s köszönettel fogadjuk ez adományokat is, melyek, kivált a szatmári s nagykárolyi e. megyékből elég szép summára kerekedtek ki s ha időnként jövőben is így folytatódik, majdan tekintélyes összegre fog felemelkedni, azonban sajnálattal kellett ta-

* S mégis akadnak közöttünk, a kik fiiskoláinkat is fel akarják adni!
Szerk.

pasztalnunk, hogy ilyen segítség mellett még a cél csak a messze jövőben, ott is bizonytalannak tűnik fel.

A nehéz helyzet felett tünődve jött a gondolatába nt. Biki Károly szatmári esperes-lelkésznek egy Szatmáron felállítandó s az egész megyére kiterjedő „Lorántffy Zsuzsánna egyesület“ eszméje, melynek feladatát képezné a szatmári felsőbb leányiskola fejlesztése s tanítóképzővel való kiegészítése. A gondolatot tett követte s buzgólkodása következtében az egyesület immár megalakult s nekünk mindnyájunknak, kiknek szeretett magyar ref. anyaszentegyházunk jövő felvirágozása szívünkön fekszik, egy reménységünkkel több lett arra nézve, hogy ha nem aluszunk el, hogy ha a dicső példák látása, a minő dicső példa a Lorántffy Zsuzsánna-é is, képes még bennünket felbuzdítani, nagy tettekre s áldozatokra hevíteni: úgy református anyaszentegyházunk a kor által megkívánt minden józan haladás eszközeit lassan-lassan megszerzendő s rajta diadalmat a pokol kapui sem veendének. Ugy legyen! Szatmáron, 1901. Ápril.

Rács István,
ref. lelkész

TANÜGY.

Lehetségesek-é?!

Lehetségesek-é még azok után a súlyos és sokrendbeli sérelmek után is, melyek egyházi autonómiánk az állami onnipotencia részéről a segély-nyújtásrévén estek, — lehetségesek-é azok az orcapirító, de egyszermind vészes következményű megalázó sérelmek, miket Sinka Lajos a „Debreceni Protestáns Lap“ egyik (10-ik) számában „Vallástánításunk a külső dolgokban“ cím alatt tudomásunkra hoz!? Ha azok megtörténhetek mind egyházi köztudatunkban a közszellemnek, egyházas közgondolkodásunknak végképeni elernyedségét, kimérültségét, mind hivatalos hatóságainknál autonómikus ismeretnek oly nagyfokú elhalványulását mutatják, hogy e szomorú felbomlási tünetek egyenesen kihívják a riadó kürt megszűnés nélkül való harsogását, vagy éppen valami éther befecskendezéseket tesznek szükségessé, mely az elalélt idegeket mozgásba hozza. Hiszen így egyházunk már agóniában van.

Hát hol történt az meg, hogy az igazgató, esetleg — mint nagyon sok helyen van — a református egyháznak a kántora, vagy éppen idegen vallású ember, bement a lelkész által végzett vallástánítás ellenőrzésére — — és onnan ki nem útasított!?

Hol az, hogy felsőbb hatóságainknak „megalázkodásba kerülő hivatalos levelezések után“ sikerült kieszközölni „a vallásvizsga megtartását!?“ Miféle és mikor kötött szerződés egyház és állam között (mert csak ennek esetén lehetne erről szó!) juttatta valahol felsőbb hatóságainkat ebbe a megalázó kényszerhelyzetbe!? Hát egy autonómiával bíró egyháznak ki rendelkezhet legbensőbb egyházi dolgaiban, — abban, hogy tartson-é és hol és mikor vallásvizsgát!? Ezt teljességgel nem értem. Nem ismerem olyan állami iskolai „rendtartást“, melynek alapján gondnokság és igazgató „megtorturázhatnák“ és orrában megkarikázott medvéként „táncoltathatnák“ egyházi hatóságainkat. Ha van ilyen: ez csak autonómikus egyházunk tudta nélkül, az államhatalom által egyoldalulag, tehát önkényesen adott ki, a melyet alkalmazásának legelső esetében kötelessége lett volna az illető lelkésznek fokozatos hatóságai

utján az egyház felett örködni hivatott konvent tudomására hozni és az bizonyosan azonnal megtette volna a lépést az államkormányánál e súlyos sérelem orvoslására.

És lehetett (vagy éppen lehettek többen is?) Magyarországban olyan lelkész és presbyterium, a kik eltűntek, hogy „vallásvizsgán r. kath. vallású gondnoksági elnök elnökölt és vezette külsőleg a vizsgálatot!”

Hát e szégyenletes és sajnálatos eseményeknek szomorú részesei, helyesebben: szenvedői nem gondolták meg, hogy a mikor annak az állami közegnek jogot adunk a bemenetelre vallásitanítási óráinkon, vagy elnökségre vallásitanítási vizsgáinkon, ugyanakkor jogot adunk annak a beleszólásra magába a vallásitanításba is, a mely jogot hogy az emberi természetben rejlő erőszakos hajlam mikor és hol fog felhasználni, csak idő kérdése, valamint a kiélesült felekezeti sűrlődások mellett az is, hogy ezen jogával mikor és hol fog élni rettentő megaláztatásunkra és nyilvánvaló romlásunkra egy pópista vallású ember, vagy éppen pópista pap (mert gondnoksági elnök ez is lehet), nemcsak pedagógikai, hanem dogmatikai szempontból is és ilyen irányítással, — eltekintve a vallásitanítónak, lelkésznek megszűnés nélkül való sértegetésétől, üldözésétől, mikre azzal a jogadásal tág kaput nyitunk.

Minthogy pedig egyházunk és az állam között annak a viszonynak a szabályozására, a mely az állam által a vallásitanító lelkésznek kiutalni szokott vallásitanítási díj fizetése folytán előállott egyfelől mint személyi, másfelől mint tárgyi kérdés, eddigelé semminemű megállapodás nem történt; hanem egyházunk csak elnézi — mint a fizetésnek állami kiegészítését is — hogy lelkészeinek az állam adja azt a osekély díjat, mit ő nem adhat; és minthogy egyházunknak békekötések és törvénybiztosította önrendelkezési joga, autonómiaja — legalább jogilag — teljes épségben fennáll: én ennek az autonómiának a szellemében adott esetben ekképpen jártam és adandó alkalommal következő járnék el:

1. Bárkit az egyház tagjai, de különösen a törvény által erre feljogosított, sőt kötelezett (l. E. T. 27. §. 4. p.) presbyterek közül, ha szándékát erre nézve tiszteletteljesen bejelenti, vallásitanítási óráimon szívesen látok. De ezeken kívül bárki merészkedjék abba a tarterembe lépni, melyben én vallást tanítok, legyen az egy állami iskolai gondnoksági tag, vagy az igazgatótanító, vagy maga a tanfelügyelő, kiutasítom, mert ott csakugyan az elébb említetteknek kívül senkinek semmi köze. semmi keresni valója; ellenben nekem kötelességem a vallásitanítás szabadságát, felekezeti jogainkat védelmezni. Ha talán az illető ismételt felszólításomra sem távoznék, eloszlatnám a gyermekeket és velők mennék én is, — azonnal jelentest tévén legelső hatóságomnak a sérelemről.

2. Községünkben a múlt (1899/900.) év volt az állami iskola első éve. Közel az év végéhez egy napon ezt jelenti az ig.-tanító, egyszersmind egyházunk kántora: „A tanító-testület a vizsgákat ezen és ezen sorrendben állapította meg; a T. úr a vallásvizsgát ekkor s ekkor tartsa!” Erre én ezt feleltem: „A tanító-testületnek lehet joga a közvizsgákat megállapítani és azokat akkor tartja, a mikor akarja. De már a vallásvizsgák idejét és rendjét majd csak én fogom meghatározni a presbyterium közbejöttével; ugyancsak én fogom azokat vezetni egyesegyedül!” Ezzel a beszélgetés be volt fejezve és az ügy elintézve; mindössze a gondnoksági elnök szűr alatt való pöfögése kísérte

azt „a roppant hatalmas pap” ellen, mert ő már előre kontózott a dicsőségre; melylyel az én vizsgámat és engem a papot mint itt is elnök, dirigálhat. Soha! A vallásvizsgának templomban a helye. Már hogy abban a templomban, az egyházközség presbyteriuma és annak elnöke, a lelkészen kívül valaki más rendelkezőleg intézkedhessen, ezt egyházunknak az államhoz való mostani viszonyából még senki kimagyarázni nem fogja. És jaj lenne nekünk, ha a körülmények, a talán sűrűn előforduló összeütközések odakényszerítvén egyházunkat és az államhatóságot, hogy a jogkörök meghatározására egyezkedniök kellene, egyházunk engedne az államnak oly mély behatolást a maga földjére!

3. Míg tehát a mostani jogviszonyok fennállnak, én valami képtelenségnek, hihetetlennek tartom azt, hogy az én templomomban, az általam adott vallásvizsgára bármilyen vallású állami iskolai gondnoksági elnök bejönni és ott a vizsgálat vezetését kezébe venni merészkedjék? Mindenesetre ennek megakadályozására addig, míg botrány nem lenne, a végső eszközökhöz is nyulnék. Sikertelenség esetén itt is, mint egyházunkon ejtett sérelmet, azonnal feljeleneném.

És mindez miért!? Azért mert addig, míg egyházunk és az államhatalom közt más értelmű meg egyezés nem jön létre, az államhatalomnak azért a vallásitanítási tiszteletdíjért több jogot adni nem tartozunk, mint hogy a felett a díj felett rendelkezék; azaz ellenőriztesse az igazgató-tanítókkal a lelkésznek a vallásitanításban való pontosságát és bebizonyított hanyagság esetén vonja vissza tőle a díjat; ehez igenis joga van; de ennél többhöz egy hajszállal sem. De nem adunk az államnak még az általa díjazott lelkész személye feletti jog és így fegyelmi hatóságot sem, annál kevésbé engedhetjük meg az egyház belügyeibe beavatkozást.

Egyike különben ez a vallásitanítási díj kérdése azoknak, a melyek egyház és állam között rendezve még nincsenek; sőt ez éppen olyan, a melynél a rendezés szükségét egyik oldalon sem látják ma még. Pedig mint minden rendezetlen állapot, ez is megtermi a maga káros gyümölcseit; ezek fogják majd sürgetni a megoldást. Tudom, hogy kevés súlylyal esik a mérlegbe az én szavam: mégis közre adom azon véleményemet, mely szerint ezen, különféle címen adott állami dotációk, így személyeknek kiutalva, nem egyéb, mint alattomos eszközök egyházunk függetlenségének lassú megsemmisítésére. Azt gondolom azért, nagyon ideje volna zsinati törvényhozásunknak megmozdúlni e vészárnyat feltartóztatására és előterjesztést tenni az országos törvényhozásnak összes, nem fedezhető szükségleteihez mért állami segélyadásnak az egyetemes egyház pénztárához egy összegben kiutalása tárgyában, visszavonatra a kongrua törvényt is jelen alakjában.

Nagy István.

KÖZÉLETÜNK.

A bihari ev. ref. egyházmegye tavaszi közgyűlése.

(Vége.)

Ezen kényes ügy elintézése után az egyházmegyei gyűlés teljesíthetőnek találta Élesdnek iskolája államosítása érdekében beterjesztett kérelmet. Örvedetes tudomásul vette a nagyváradi leányinternatusról szóló jelentést, a melyből kitűnik, hogy az internatus helyes vezetés mellett évről évre gyarapodik úgy anyagiakban,

mint szellemiekben. A Nagyváradon a bihari, szalontai és ermelléki egyházmegye által felállítandó ev. ref. nőtanítóképző javára tett gyűjtések már eddig is igen szép eredményt mutatnak fel. Biharvármegye 1000 koronás alapítványt tett e célra s évenkénti segélyt is helyezett kilátásba. Ha a rendezendő tárgysorsjáték sikerülni fog remélhető, hogy a tanítónőképző intézet 1903-ban megnyílik.

Örömmel vette tudomásul a gyűlés Biharvármegye átiratát a vasárnapok és ünnepnapok megtartásáról. Az egyházmegye ugyanis ezen ügyben már a múlt évben megkereste a vármegyét, a mely most átiratban jelezte, hogy a hatóságokat szigorúan utasítani fogja, miszerint a községekben ügyeljenek fel a vasárnapok és ünnepnapok megtartása felett. A nagyszombati ev. esperesnek a reformáció emléknapijának ünnepé tétele iránt beadott indítványát a gyűlés azon okból, hogy a Jézus üdvítényeinek emlékére szentelt ünnepnapokon kívül más ünnepnapnak a behozatala úgy dogmatikánk, mint általában a protestantizmus szellemével egyáltalában nem egyeztethető össze; nem fogadta el. A nagykerékii tanítói fizetések módosítását a Kismarja kérvényét iskolai kijavításra kölesön vehetése iránt a gyűlés szó nélkül teljesítette, míg Fugyi-Vásárhely azon kérelmének, hogy énekevezére fizetését a népiskolai alapítványból javíthassa, ez időszert nem adhatott helyet.

A szalárdi egyháznak megengedi az egyházmegye az új temető alakítását, M. Kakucsának pedig a pusztai iskola-telek eladását azon feltétellel, hogy a befolyt összeg mint törzsvagyon kezeltesse. H.-K.-Pályi engedélyt nyert templom s torony javítására. Az egyházmegye jóváhagyta továbbá a zsákai egyház újabb adózási rendszerét s megerősítés végett felterjeszti az egyházkerülethez. A pelbáthi egyház kérvénye a lelkészlak kijavítása iránt, a mely jelenleg teljesen lakhatatlan, teljesítettik.

Déli 1 órakor a gyűlés tagjai a Szécsényi-vendéglőben jöttek össze barátságos lakomára, a mely alkalommal az esperes lendületes szavakban köszöntötte fel elnök társát Ritoók Zsigmond kir. táblai elnököt. Más felköszöntő nem is hangzott el ezen igazán kedélyes ebéd alatt, mert úgy látszik, hogy ez itt egyáltalában nem szokás.

Délután 3 órakor nyitotta meg újra a gyűlést az esperes felemlítve azt, hogy a szomszédos egyházmegye érdemekben gazdag esperesének, Széll Kálmánnak április 28-án van 40 éves lelkészi jubileuma. Az egyházmegyei gyűlés örömmel üdvözlö a szalontai egyházmegyének buzgó esperesét s üdvözlétének átadására kiküldi Szabó Károly esperest, Szemes László egyházi, Hegyesi Márton világi tanácsbíró. Bojt kérvényét megvett és eladott ingatlan ügyében kedvezőleg intézte el a gyűlés, éppen így a fugyi-i egyházét is, a mely a gyakran kiáradó Körös szabályozásához az egyházi földek egy részének felhasználására kért engedélyt. Megengedte a gyűlés ugyancsak Fugyinak, hogy felekezeti iskolájának visszaállítására a tervbe veti lépéseket megtehesse.

Huzamosabb ideig foglalkoztatta a gyűlést egyfelől a hegyközujlaki, másfelől pedig a csökmői egyház ügye. Nevezetesen Lakatos Elek és társai h.-k.-ujlaki lakosok panaszt adtak be az új adókulcs ellen, a melynek behozatala egy új tanítói állás felállítása miatt vált szükségessé. A panaszosok magok is megjelentek s élő szóval is támogatták kérvényüket. Szavaikból mindenki meggyőződhetett, miszerint e fellépésre nem az egyház iránti elhidegülés, hanem a reájok súlyosan nehezedő adó indította őket. Ezen ügygyel kapcsolatban tárgyalta

a gyűlés Daróci József ujlaki tanító felebbezését is, a kit az ujlaki hívek időközben el akarnak küldeni. A gyűlés úgy határozott, miszerint az adókulcs, míg meg nem változtatják, a jelenlegi helyzetben maradjon, Daróci Józsefet pedig állásában meghagyja s mint 62 év óta működő tanítót a miniszteriumnál nyugdíjra ajánlja.

A másik, ennél sokkal szomorúbb ügy, a csökmői egyházé, a melynek békejét részint a szocialisták, részint pedig az újabb fellépő unitariusok teljesen tönkre tették. Somogyi János és társai, csökmői lakosok panaszt nyújtottak be az adózás ellen, majd pedig a gyűlés folyama alatt az elnökség express levelet kapott, a mely 60 aláírással ellátott kérvényt tartalmazott. Ezen kérvényben kéri a csökmőiek, természetesen a lakosok leggyaralóbb része, hogy úgy az iskolát, mint a lelkészi állást Csökmön az állam tartsa fenn.* Az egyháznak a gyűlésen jelenlevő lelkésze részletesen ismertette az egyház helyzetét s bemutatva a célszerű adózási rendszert; kimondta a gyűlés, hogy a buzgó s az egyház ügyei felett féltékenyen őrködő csökmői lelkésznek bizalmat szavaz s az iskolák államosítását egyáltalában nem engedi meg. Tolvaj András ártándi lakost tekintettel körülményeire felmenti az egyházmegye a magtár-felügyelői állástól s nem kötelezi kártalanításra. A volt révi, jelenleg földesi lelkész felebbezését lelkész gyámoldai végkielégítése ellen, mint indokolatlant, a gyűlés elvetette. Végül kedvezően intéztetett el a lessi egyház kérvénye, a melyet a „Pálincassy alaptól“ kölesön nyerhetés végett nyújtott be.

Igy folyt le a bihari egyházmegye tavaszi gyűlése, melynek tárgysorozata gazdag és változatos volt.

Körösvölgyi.

Pákozdy Lajos h.-nánási ev. ref. lelkész negyven- éves szolgálati jubileuma.

Szép, igen szép ünnepet ült múlt vasárnap, f. hó 12-én a h.-nánási ev. ref. egyházközség: 40 éven át körében szolgált érdemes lelkészének, az ősz *Pákozdy Lajosnak* jubileumát. Egyszerű, cícoma nélkül való ünnepély volt ez, de annyira szívből fakadó és igaz, hogy a ki, mint e sorok írója, részt vehetett benne, nagy lelki örömmel fog mindenha visszaemlékezni rá, mert benne egy magas eszmének és elvnek a református lelkészi állásnak megtiszteltetését láthatta. Egyszerűbb keretben bár, de méltólag csatlakozik ennek az ünnepnek a képe Görömbey Péter és Széll Kálmán espereseink közelebb tartott jubiláris ünnepélyének képehez.

Sajnos, hogy más helyekről mindössze négyen voltunk ott Hajdu-Nánás szép ünnepélyén: a közeli Hajdu-Dorogról a református lelkész és egyházi főgondnok, továbbá Ujhelyi András, a dorogi görög-katolikus neves papja, s végre Debrecenből e tudósítás írója. De annyival melegebb, szívélyesebb volt aztán a h.-nánásiak részvétele, kik fényesen megcáfolták ama régi mondás igazságát, hogy egy próféta sem kedves a maga hazájában, mert, mint mondottam s mindjárt meg is írom, az egész H.-Nánásé volt ez az ünnepély.

Reggeli 9 órakor a nagy gyülekezet tágas temploma minden zugában megtelt közönséggel, mely áhi-

* Bámulatos és igazán sajnálatraméltó a csökmői atyafiak egy részének ez a magaviselete! Rám nézve annál inkább az, mert én ugyiszólva közülök való vagyok; ismerem régi erényüket, józan okosságokat egyházuk, vallásuk iránt való ragaszkodásukat, s el sem tudom képzelni, hogy ez az egykor annyira eszes nép hogy nem tudja kebeléből kivetni az ott kíséreltező népbolondítókat!?

Szerk.

tatos figyelemmel hallgatta Benkő Lajosnak, az egyház-község másik lelkészének egyszerű, nemes és tiszta evangéliumi hangon irt egyházi beszédét I. Thess. 5. r. 12—13-ról: „kérünk titeket, Atyámfiak, hogy becsüljétek a kik munkálkodnak ti köztetek, és néktek előttetek járók az Urban, és intenek titeket És azokat felette igen szerelmeteseknek tartásatok az ő munkájukért.“ E szöveg alapján a lelkész nagy munkáit rajzolta találó vonásokban az egyházi szónok, s beszéde végén meghatott és megható szavakban mutatott reá a negyven éven át hiven munkálkodott öreg szőlőműves nagy munkáira.

Templom után a lelkészlakon, Pákozdy Lajos lakásán folyt le az ünnepély következő része, mely a tisztelgő küldöttségek megjelenésében és üdvözlésében állott. Mindenekelőtt az ősz jubiláns szép családja jelent meg, szemében a szeretet könyeivel az ároni ház feje előtt. Ezután a presbyterium tisztelgett, élén a lelkész-társal. A városi tanács, melynek szónoka a távollevő polgármester helyett a város főjegyzője volt, ezüst tálcán nagy ezüst kelyhet nyújtott át a jubilánsnak; majd a járásbiróság s ezután a nők egy nagy küldöttsége tisztelgett, kik arany tollat s ezzel egy szép ezüst irókészletet nyújtottak át az ünnepeltnek; a kaszinó, a függetlenségi olvasókör, az iparos olvasókör, a polgári olvasókör küldöttségei következtek ezután; majd egy kis iskolás leány nyújtott át szép virágbokrétát; a tanári és tanítói karok egyesült küldöttsége egy remek díszkötésű bibliával járult az ünnepelt elé; végül a hajdu-dorogi reformátusok küldöttsége s legutoljára Ujhelyi András h.-dorogi görög-katholikus lelkész tisztelgett. És mindenik küldöttség szónoka oly meleg, oly bizalomteljes, meghatott hangon beszélt, és a nagyérdemű jubiláns mindenik beszédre olyan szivig hatólag, sokszor elérzékenyült hangon válaszolt, hogy mindujra előtört mindnyájunk szeméből a fájó, az édes köny, a mely azt beszélte, azt hirdette, hogy igazán szép ez az ünnepély, hogy méltó volt azt megtartani, mert átértett és átértett érdemet tisztelt meg azzal jó Nánás városa.

Délután felkét órakor kezdődő s jól sikerült közebéd zárta be a jubileumi ünnepségeket a város vendéglőjének nagy éttermében. E közebéden mintegy 80 ember vett részt. Hogy nem hiányoztak itten sem a lelkes, a meleg, a szivből jövő toasztok, azt tán mondanunk is fölösleges. Isten éltesse még sokáig az egy helyen immár 40 évet szolgált hű embert, kit e hosszú évek nehéz fáradaimai egyáltalában nem törtek meg, s ki ma is mint erős palma áll ama szőlőskert elején, melynek művelését ő nyerte el az isteni gondviselés kezéből. De éljen és virágozzék az a gyülekezet is, mely igyen meg tudja becsülni az ő hű és igaz emberét, vezetőjét, lelki atyját.

Csiky Lajos.

A nagykarolyi ev. ref. egyházmegye közgyűlése.

Megtartott május első napján Nagy-Károlyban Segesváry József esperes és Domahidy Elemér gondnok elnöke alatt. Előző napon a három tagu számvevő szék s a csekély népességű lelkészi értekezlet készítette elő a közgyűlés tárgyait, minélfogva a közgyűlésen a már alaposan megvitattott ügyek gyorsan letárgyaltattak. Említésre méltók a következők: esperesi évi jelentés az egyházmegye állapotát kedvező számban tünteti fel, különösen az áldozatkétség legtöbb helyen szép példákban nyilatkozik. 12.358 k. 15 f. és 11 hold föld az összes évi adomány egyes egyházak részére, s ezen

felül 509 k. s néhány fillér gyűlt össze a szatmári ev. ref. felsőbb leányiskola felsegélyezésére, melyhez fog jönni még két renitens egyház elrendelt hozzájárulása. Az egyes egyházak bizony nem nagy jóindulatot tanúsítottak általában véve ez intézet iránt s ha esperesünk nem exponálja magát, félannyi segély sem gyűlt össze. Az adományok közül jegyzőkönnyileg kiemeltetett herceg Odescalchi Gyuláné ő kegyelmességéé, ki a gebei egyháznak 400 korona adomány mellett ígéretet tett, hogy szükség esetén bármikor fordúljanak hozzá s ő az egyházat mindig készséggel segíti. Az egész terjedelmében felolvasott szép levél jól eső melegséggel töltötte el a nemesen érző kebleket.

Számvevőszék jelentése tudomásul vétetett. Lasankint belezökken minden egyház a rendes kerékvágásba s remélhetőleg jövőre minden számadás megfelel az előirt követelményeknek; most is alig pár számadásra lehetett tenni érdemleges kifogást, nem számítva a forma hibákat.

Egyházkerületi képviselők: Domahidy István és Ujlaki Gábor; időszaki tanács tagjai: Ujlaki Gábor, Lövey Pál, Földváry Sándor rendes, Uray József, Dienes Lajos, Berey József póttagok, mint a múlt évben, ugy most is egyhangulag megválasztottak.

Az országos lelkészi nyugdíjintézet, az értekezleten és gyűlésen a legtöbb ideig tartó eszmecserét eredményezte. Szükségessége el nem vitatható, de az esperesi kar véleménye oly terhet rakna a lelkészek vállaira, melyet meg nem bírnának. Más alapokról gondolkozva vetetett fel az öntüzbiztosítás eszméje, mely összes egyházainkra kiterjesztve, kétségkívül jelentékeny évi összeget biztosítana. Nem lenne felesleges itt pozitív alapon kiszámítani az eredményt!

A lelkészi özvegyek részére a csonka- és kegyeleti év az eddigi gyakorlat szerint meghagyatott. Gebe regále kötvény eladhatásra engedélyt nyert. Hodász, a belhivatalnokok részére újabban elfogadott fizetési kulcs megerősített. Veres Imre indítványára elhatározott, hogy ezentúl az elemi iskolák évről vizsgája, egyházmegyei küldöttség előtt fog megtartatni ünnepélyesen. Allamsegélyben részesítették: vitkai, k.-daróci, fábánházi s domahidai lelkészek, továbbá egyenlő arányban az összes folyamodó tanítók és egyházak.

Fábánháziára, a betegeskedő lelkész mellé, káplántartást rendelt el a közgyűlés, remélve az állami segélyezést.

Több indítvány a jövő gyűlésre tétetvén át, a bíróság foglalkozott három ártéri költség ügygyel. Ugy lát-szik vérszemet kaptak az egyházak az ecsedi gazdag egyház fellépésének sikerén s kezdik megtagadni az ártéri költségek fizetését a belhivatalnokok földjei után. Organikus baj forrása ez, bármint hozassék ítélet, mely veszedelmes hullámokat ver fel.

Gyűlés után, a szokásos közebéd vidám hangulat közt fogyasztott el, fűszerezve több pohárköszöntővel. N.-Ecsed, 1901. május 7.

Berey József.

Válasz Rácz István ref. lelkész úrnak és többeknek!

Teljes joggal reménylhettem, hogy e becses lapok 14. számában megjelent tárgyilagosa nyilatkozatom ki fogja elégíteni mindazokat, kik a távolból itélkezve Margit leányomnak a „szatmári zárda“ tanítónőképző internátusában való bentlakása miatt megbotránkoztak, s ebben a tényben a protestantizmus elleni merényletet látták. Annnyival inkább reménylhettem, mivel ott tisz-

tán, világosan megírtam, hogy minő okok kenyszerítettek erre, s egyszersmind jeleztem, hogy egy protestáns pap oly lelkierővel felruházott leányát nem kell felteni a convertálástól vagy egyéb miszticizmus tanoktól.

De ezen reményemben csalódtam, mivel most Rácz István úr duplázik a kérdésre s azt mondja: „elvonja fejem felől a ritka lombokat, mely alá rejtőzni akartam, hogy a közönség tisztán lassa a világraszóló botrányt.“ Oh tisztelt lelkész úr, ezért a kis lomb felretolásaért kár volt tollat ragadni, s a nagy-bányai körlelkészek mellett funi a nagy tárogatót, hogy ime: a szamoszegi lelkész kihagyta nyilatkozatából a botránykövet az „internátus“ szót. (Nem lóg ki valami lóláb a tisztességes szülők cím alól?) s ez a hiba!!! Hát segíték én e parányi tévedésen, vagy tollhibán a t. lelkész úrnak, — kibuvok én az általa feltalált ritka lombok alól — mely alá soha semmiféle tettem miatt nem volt okom rejtőzni, de nem azért, hogy Rácz István úr elé álljak vezekelni, hanem azért, hogy kijelentsem, miként a lelkész urak eljárásában nem látok mást: „áldatlan hajszánál.“

Nem térek én ki a kérdés lényege elől, Isten ments! Csak félre a rút gyanúsítással, a személyes heccel (sok ref. papnak rendes foglalatossága) se ne méltóztassanak legnemesebb szándékomba oly kombinációkat vegyíteni, melyek ahoz nem tartoznak, sőt a célon túl lőnek s kárthágóféle veszedelmet látnak közelíteni a protestantizmus létele ellen egy leánynövendék internátusban való bentlakása miatt. Ez az egész hecc nem egyéb, mint üstökénél fogva való előráncigálása egy oly kérdésnek melybe avatkozni nem is lett volna szabad. Nekem is az a célom, hogy e kérdést tiszta világításba helyezzem elbírálás végett az elfogulatlan protestáns közvélemény elé, s meg vagyok győződve, hogy minden gyermekét szerető szüle nekem ad igazat.

Én azokkal nem tartok, kik minden kis ellentétes áramlatban a protestantizmus veszedelmét látják közelíteni.*

Nekem a leánynevelésnél határozott elvem az, hogy ha már a leány növendéket el kell vinni a szülői háztól idegenbe, „internátusban“ van a legjobb helye, a hol gondtal öröködnék minden ténykedése felett. Egy fiut ki lehet tenni a társadalmi élet forgatagának, egy leányt soha. Egy leány egészen más elbírálás alá tartozik, mint egy fiú. A fiatal leány lelki világa olyan, mint a májusi virág, melyet óvólag kell betakargatni a világ érintése ellen. Erkölcsi életét, gondolkodás-módját, szóval összes közérzetét egy nemes ideál felé irányítani, hogy szép és nemes hivatását betöltse s ha kell, ha a szükség úgy hozza magával, önjerejéből is megelhessen. El kell látni mind ama kincsekkel, melyekre szüksége van az élet nehéz megpróbáltatásai közepette. Elő kell készíteni türesre, szenvedésre, lemondásra. Már most a szülői házon kívül, egy idegen családi körben, hol az egész háznép a maga napi bajával van elfoglalva, feltalálhatja-e az idomító, simító kezeket?... Én nem állítom, hogy privát háznál való lakásban is nem lehet ezen tulajdonokat elsajátítani, — boldog szüle ki ilyen házra talál — de nekem e téren, ki 20 év óta tanítottok fiukat — fiukat mondom — szomorú tapasztalataim vannak.

Már most, ha én a fentjelzett irányban való neveltetést leányomnak egyedül csak az internátusban

* Ma már ez a „kis ellentétes áramlat“ Sirokkónak is beillik. Szerk.

látom elérhetőnek és célravezetőnek, senki fiának nincs joga beleszólani.*

Én — mint fentebb érintém — a helyzet kényszerősége miatt, ideiglenesen a zárda internátusába adtam leányomat, mivel fájdalom protestáns tanítónő-képző nincs közelben; miért háborodik fel a tiszteletes urak lelke?... Fenyegeti ez által valami veszedelem a protestantizmus magas érdekét?... Hát nem tudják-e a nagytiszteletű lelkész urak, hogy Luther is elment a „vormátiai“ gyűlésre és még sem vitte el az ördög, sem a máglyán meg nem égették mint Servétet.** Nekem meg már megraknak a máglyát ha lehetne. Kivált a nagybányaiak! Oh tisztelt lelkész urak! legyenek nyugodtak, az én leányomat sem viszi el az ördög. De az önök máglyájokon sem engedem magamat elégettetni, nehogy a lelkész urak egykoron rossz hirbe keveredjenek s ezt írják fejfajukra: „itt nyugszik egy „intoleráns lelkész.“

Igenis, ha fiamat adtam volna valamely kath. intézetbe és ha őt kath. szellemben neveltetem volna, akkor méltó lehetne felháborodásuk s lehetne beszélni kötelesség elfeledkezéséről, és talán... még akkor is talán!... fel lehetne sóhajtani a Nagytiszteletű szerkesztő úrral: vajon mit várhatunk az ilyen lelkésztől; de így... méltóztassanak megengedni, midőn egyetlen vonásból akarnak kritikát gyakorolni 30 évi sikerdús lelkészi működésem felett, akkor midőn családi életem legszentebb jogaiba avatkoznak s teljes perfidiával állítanak egy fiatal leányt a közvélemény elé,** habár tudom, hogy állásom miatt cselekszik is e hajszát — kötelességemnek tartom ez eljárás ellen tiltakozni, s minden ellenem felhozott alaptalan gyanúsításokat teljes erőmből visszautasítani. Hisz jól tudják a lelkész urak hogy egy embert nem egyes, hanem egész életbeli cselekedeteinek harmonikus egységéből lehet megbírálni.

A protestantizmust nem attól kell felteni, hogy egy prot. leány a zárda tanítónőképezdéjében igyekszik elsajátítani azokat az ismereteket, melyeket éppen a protestáns gyermekek tanításánál akar érvényesíteni... hanem mástól, melyet itt e szűk keretben fel nem említhetnek. Hisz a protestantizmus életének mint ilyennek, ninesen stabilizmusa. Ez nem áll meg a zárda falánál s nem lehet oda bezárni, ha már ott van, mivel magában hordja a fejlődésnek örök törvényét. Sőt a törvénynél fogva ott is hódít, a hol meg sem gondolják, csak erős lelkek kellene hozzá, nem valami szentimentális individumok, s mint gyakran kis parányi okok a nagyokat szülik, ki tudja, hogy a jelen felmerült eset nem nyitja-e meg a zárda ajtaját a ref. lelkészek, vagy a bentlakó leányok előtt. Vagy nem záródik-e be örökre előttük, a mi Rácz István úr bemondása szerint 80 protestáns lelkész felett húzná meg a halálharangot.

Végül engedje meg Nagytiszteletű szerkesztő úr, hogy általa csillag alatt tett egyes erős megjegyzéseire általánosságban válaszolhassak. A csillag alatt tett

* Bocsánat! Különböztessünk jól! Privát, vagy magánember dolgaiba nincs. De ha hivatalnokok, respective: ha az egyház szolgálói vagyunk, akkor már igenis van! Hiszen tisztelt cikk-író logikájának az volna a természetes folyománya, hogy akkor se szóljon senki az ő ügyeibe, ha p. o. fiát katolikus pappá neveltetné. Nem? Szerk.

** Micsoda oldalvágás ez a kálvinizmus ellen! ? Nem Kálvin, hanem a kor égettette meg Servétet. Ez a kérdés már teljesen tisztázva van. Szerk.

*** Nem! Sem a nagybányai traktus lelkészeinek, sem nekem nincs semmi bajunk a leányzóval. Ő csak édes apja karjain jár, s felelősséggel érte az apa tartozik. Szerk.

hypotezisek ellen tiltakozom, ha ugyan azt reám értette, mivel erre semmi oka nincs, az én lelkipásztori működésem és nyájam feletti örökösöm nincs összefüggésben a leány-neveléssel. A leány-nevelés az anyáé, azt hiszem úgy van Nagytiszteletű úrnál is — ha ugyan van leánya? De azének kell lenni minden igaz keresztény családban. Ezt nem fogja kétségbe vonni Nagytiszteletűséged. A leánygyermek jellemének, hitvallásának iskolája a család, tanítója: az *édes anya*. Itt szívja magába úgy az erkölcsi elveket, mint a vallásos eszméket. Az anya tanítja meg gyermekét beszélni, imádkozni, Istenben hinni stb. Erősen meg vagyok győződve — mondja Szász Károly (Nők a gyermekszobában című könyvében) *s ezer példával tudnám igazolni saját tapasztalatomból is, hogy az anyák befolyása gyermekeik jellemére nagyobb, elhatározóbb, mint az apáké.* Így volt nálam is. Erős protestáns érzéssel bevégzett confirmációs hittelet vitte az anya az internátusba leányát, a kit nem kell féltetni semmi miszticizmustól. „*A jó anya — mondja Herbert — fölér száz tanítóval, szó nélkül tanít, de tetteiben olyan dolgok nyilatkoznak meg, melyet szó kifejezni nem tudna.*” Mint a hópelyhek szállingóznak lelkébe az erkölcsi és vallásos eszmék, melynek összességéből alakul meg az erős vallásos meggyőződés.

És ha már ilyen szellemben nevelt leány 15 éves korában 8—9 hónapon át távol marad a szülői háztól, erre nem lehet ráfogni, hogy X. Y. katolikusnak neveli leányát! Távol legyen! . . . Nagytiszteletű szerkesztő úr az első impresszióra mondta ki erős kritikáját és én meg vagyok győződve, hogy mint pártok s vélemények felett álló egyén, válaszomban kifejtett okok s elmondottak után egészen más meggyőződésre fog jutni.

Teljes tisztelettel:

Szamosszeg. 1901. május hó 10.

Szabó Gusztáv,
ref. le kész.

* * *

Csillag alatt megadtam érdemileg válaszomat. Itt röviden csak ennyit: engem személyes motívumok nem vezetnek; mert ha vezetnének, akkor azok csak Sz. G. urnak válnának előnyére, *kihez engem bizonyos kötelek fűznek.* De míg azon a helyen leszek, melyen most vagyok, soha semminemű tekintetek nem fognak fenyegetni abban, hogy kötelességemet egyházam érdekében teljesítem. Kritikámat sem „az első impresszióra” mondtam ki. Ellenkezőleg, én már jól ismerem ez ügyet az emult esztendőben. Akkor nem a nagybányai, hanem a szatmári egyházmegyéből jött a felszólalás s okul szolgált nekem arra, hogy cikket írjak a nevelésnek a vallásos érzelm irányítására gyakorolt hatásáról. (Lásd „Debreceni Prot. Lap” 1900 évi 13-ik szám vezércikkét.) Ha Sz. G. úr cikkemet olvassa, látni fogja, hogy abban személyesen és névszerűen őt ugyan meg nem nevezem s inkább csak általános keretben dissertálok, de tulajdonképpen mégis csak az ő s vele egy hajóban evezők eljárásáról írok, — kimutatván ez eljárás inkorrekt és veszedelmes voltát. Akkor sokan zaklattak engem a kérdéssel, hogy ki az a ref. lelkész, s nem árultam el; úgy gondolkozván, hogy megérti az irottakat az, a kinek szólnak. Ilyen előzmények után jött a leleplezés, a mikor már nem egyes ember, hanem egy egész lelkész kör vette bírálat alá a Sz. G. úr eljárását s nyilvánosságra hozott jegyzőkönyvi kivonatban kért felvilágosítást az egyházkerületi főjegyzőtől. S én még ekkor is hallgattam s szó nélkül közöltem a nyilatkozatokat. Ugyan hogy lehet hát en-

gem azzal vádolni, hogy „első impresszióra” mondtam ki kritikámat!? Különben egy valaki meg a minap éppen az ellenkezőért támadott meg, hogy t. i. miért nem kísérem szerk. megjegyzésekkel az egyes cikkeket? S ha e kétféle igény jogosultsága felett kellene ítélkez-nem, én megvallom, e „valaki” álláspontjára helyezked-ném, mert felfogásom szerint a szerkesztőnek nemcsak az a kötelessége, hogy sajtó alá rendezzen, hanem az is, — s főképpen az! — hogy *irányítson* s lapját határozott elvek szerint határozott irányban vezesse. Semmi sem könnyebb, mint afféle se hús, se hal lapot szerkeszteni; én azonban a magam részéről ilyen munkára soha sem vállalkoznám s meg vagyok győződve: a nagyérdemű hírlapolvasó közönség se kérne ilyen szellemi limonádéból. — Ne e felett elmélkedjünk tehát, hanem a felett, hogy vajjon a Sz. G. úr „leány-nevelése valóban nem áll-e összefüggésben lelkipásztori működésével!?” Schakespear szavaival élve: úgy nem, mint a Nilus áradásával Egyptom termékenysége. Szerk.

IRODALOM.

Énekek, dalok. Gyűjtemény ev. ref. egyházi énekkarok számára. Szerkesztette Hodossy Béla sárospataki áll. tanítóképző intézeti tanár. Ára? Kapható? Ajánlva nt. Bálint Dezső ev. ref. lelkész urnak a sárospataki ev. ref. egyházi énekkar elnökének.

A fenti gyűjtemény szerzője és kiadója azzal a vallásos, nemes szándékkal adta nyilvánosság elé művét, hogy könnyű zenei irmodorba átdolgozott énekművekkel, különösen az első tanulás nehézségeivel küzdő ev. ref. egyházi férfi énekkarokat kisegítse. Szerző a kezdő énekkaroknak hasznos gyűjteményt adott, mert olyan lesz e művecske azok kezében mint az ábéce: bevezeti az összhangzatos éneklés gyakorlatába, bátorítja és a lankadástól — melyet alkalmas énekművek hiányában, a nehéz irányú pártitúrák idéznek elő — megóvjá őket. A kezdő énekkarok hálával fogadhatják e művecskét.

A gyűjtemény tartalomjegyzéke hat szakaszra osztva hatalmas műsort (86 számot) tár elénk. Vannak benne hazafias dalok, egyházi ünnepi énekek minden alkalomra; históriás énekek a XVI. századból, ezek, valamint a következő kuruc dalok terjesztését részéről nagyra becsülöm, mert ez uton a legegyszerűbb emberekből összetoborzott énekkarok figyelme önkénytelenül a magyar zene történelme felé irányul; vannak továbbá háznál, templomban úton, sírnál előadható temetési énekek s végül magyar népdalok. — A szerzők között van Händel, Glück, Mozart, Beethoven, Luther, Farkas András, Tinódy, Biai (kit Mátraynál Bajnainak ismerünk), Erkel, Egressy B. Zsaskovszky, Simonffy stb. és közben Hodossy tizenkilenc eredeti szerzeményével.

E gyűjteménybe felvett énekművek egyszerűen, izléssel, hatásosan vannak harmonizálva. Gond van fordítva arra is, mit szerző előszavában szintén jelez, hogy miután „nem mindig állnak rendelkezésünkre kiváló énekesek,” az énekművek nincsenek sem oly magas, sem oly mély fekvésű hangnemekbe írva, hogy azokat a két szélső szólam — még közepes hangú énekesei is könnyedén ne énekelhetnék. A karvezetőtől, az énekesek hanganyagától függ, hogy egyik-másik éneket egy fél- vagy egészhanggal magasabbra transponálják. Így p. o. a 9. számú, vagy még inkább a 15. számú énekmű (d dur) es vagy e durban is énekelhető s ez a transponálás a mű hatását nagy mértékben fokozza.

Hodossy zeneszerzeményei dallamosok, lendüle-

tesek, szóval sikerült apróságok; de már saját szerzeményü szövegei nem osztozhatnak a zeneszerző Hodossy sikereiben.

E hasznavehető füzetéről, e hézagpótló gyűjteményről csak dicsérettel kell megemlékezni; de mikor ezt teszem nem mulaszthatom el szerző figyelmét a következő megjegyzéseimre felhívni: a Szózat (2. sz.) második részében „vagy verjen” szók, illetve a melodia triolának van beosztva; ez a beosztás, míg egyfelől az egyszerű énekeseket feszélyezi, másfelől az Egressy eredjét megváltoztatja. — Ugyan-e szám utolsó sorában a második „élned” szó felett két C-t találok, holott arra országoszerző c-e t énekelnek s a kiadványokban is így van hangjegyezve. Az utóbbi C által elgyöngített melódiát az aláhelyezett alótód sem képes megerősíteni.

A Petőfi „Talpra magyar” c. költeményének (3. szám) eme nagyon drámai részére „Rabok legyünk vagy szabadok?” nem talált szerző alkalmas zenekifejezést. Ha azt a komoly, testet-lelket megrázó, ultimátumot jelentő kérdést e melódia jellegével szinezve tette volna fel a nagy költő: aligha vették volna olyan komolyan kérdését.

A Magyar király himnuszban (5. szám) a „hozzád kiált a” szavak zenéjében, a második tenor és első bassus egyesítése helyett, szerző egy jól alkalmazott elentétes szólam vezetéssel nagyobb hatást ért volna el; sőt még akkor is jobban szinezett volna, ha ezt a sextmenetet olyan szólambeosztással vezet, mint a következő énekszám utolsó sorában előforduló sextmenetet vezette. A két középső szólam egyesítését a 12. 23. és 73. számú művekben is el lehetett volna kerülni.

A 15. szám negyedik sora utolsó második méretében a bassusnak egymásután nyolc mély a van jegyezve; ezt a sok, unalmas, fárasztó mély hangot szerző bizonyosan feltudná cserélni egy szép ellentétes szólam-vezetéssel s ez által felszabadította volna a hangzatok üres, semmit sem jelző egymásutánját. Ugyan e szám utolsó második méretében a bassusban a négy mély g helyébe is lehetett volna más hangokat alkalmazni.

Különben, szerzőnek ez, valamint a zárhangzatokban, a második bassusnak az első bassus fölé helyezése kedvenc hangosítási modora annyira, hogy szerzeményeiben több mint 28 esetben találtam ilyen szólam felülkereskedést, melyet pedig az izlés, a világos harmónizálás kedvéért a hol csak lehet, kerülni kell.

A 22. szám alatt van egy Ima; a zeneszerző nincs megnevezve, helyette ez áll: Dallama magyar motívumokból. Tudja Isten! bármennyire érzem magyar voltomat, szeretem nemzetem búbajos (valódi) népdalait, mégis azt hiszem, hogy szokatlan érzést keltene puritán keblemben, ha az Istentisztelet alatt az énekkar „áhitattal” tösgyökeres magyar rhythmusban egy énekbe kezdene, melynek melódiája eszembe juttatná: Nem loptam én életemben . . . stb. nótát, s azt elesavargatva a második tételben belekezdene abba a régi, még sokak által ismert nótába: Sir a sarkantyum taréja stb.

Én, bár értem a szerző intencióját, mégis aggodalom fogná el lelkemet, ha sok ilyen karéneket produkálnánk templomainkban. A r. kath. egyház hajdani zenéje jut eszembe, melyet a szabadosság kiragadott medréből s ugyancsak erős karokra volt szüksége, hogy a liturgika határaiba vizzaterelhesse. (Hiszen manapság is hallunk már istentisztelet alatt orgonán mennydörögni, csattogást, kivagyok-mivagyokságból izetlenül produkálni, majmolni).

A 40. számú kurucdalban a második méretből a két bassus egy tiszta quinttel lép a harmadik méretbe. Lehet, hogy szerző figyelmét elkerülte ez a szólam

vezetés; lehet, hogy támaszkodva a khorálok fermátás jellegére: használta a szándékos ötöd vezetését.

Szerzőnek e gyűjteménye, nemes, vallásos célja elismerést, méltánylás érdemel. Ajánlom e kis művet ev. ref. énekkaraink szives figyelmébe.

Beke.

K Ü L F Ö L D .

Egy katolikus osztrák író a biblia olvasásáról.

Az a mozgalom, a mely monarchiánk másik felében 1897. december havában a protestáns egyház érdekében megindult s a mely zászlajára ezen szavakat írta: El Rómától, — mindnyájunk előtt ismeretes. Hazai protestáns lapjaink többször közölték azon kimutatásokat, a melyek a protestáns hitre áttért egyének számát tüntetik fel. Megvallom azonban, hogy nem kevésbé felköltötte esodalkozásomat az a körülmény, hogy míg külföldi, protestáns egyházi lapok részletesen írnak ezen tagadhatatlan inkább lelki szükségéből, mint politikai célból megindult vallási mozgalom minden phasisáról, addig nálunk, megelégedve a numerusbeli kimutatással, ezen ügyet részletes fejtegetés tárgyává alig teszik. Pedig ezen mozgalomban, eltekintve az itt-ott mutatkozó politikai szinezettől, sok felemelőt, sok olyan dolgot találunk, a mely arra a meggyőződésre juttat bennünket, hogy elvégre Ausztriában is beköszöntött a protestáns fölvilágosodás hajnala s hogy sokan kezdik belátni, miszerint a Krisztustól eredő hit szabad nyilvánulásának éppen azok állapot utjában, a kik magokat fenhéjazva a vallás szolgáinak hirdetik. A „Los von Rom” mozgalom lassankint kezd teljesen megtisztulni a politikai salaktól s nyugodtabb modorban, de annál biztosabban haladni előre a maga útján. Semmi sem bizonyítja ezt jobban, mint azon keresztyéni szelentől áthatott beszéd, melyet az osztrák képviselőházban Dr. Eisenkolb mondott ezen év február 27-én. Ezen alkalommal nevezetesen interpellatio tárgyát képezte a szentté avatott Lignori Alfons moráltheológiája. Lignori volt ugyanis a Jesuitákhoz közel álló redemptorista-rend megalapítója s mint vakbuzgó pápista adta ki 8 kötetből álló erkölestánát. Ez a munka a többek között különféle utasításokat ad a gyóntató széken működő katolikus papoknak s a nőkhöz és a leányokhoz intézendő szemérmetlen kérdések egész sorozatát tartalmazza. Az interpellatio ezen munka ügyében a katolikus részen természetesen óriási felháborodást idézett elő. Ekkor tartotta Dr. Eisenkolb nagy szabásu beszédét, a melyből a következőket idézzük: „Mi benső meggyőződésből tértünk át az új hitre s új vallásunkat nem akarjuk megcsalni, hiszen annyi idő után most tanultunk meg újra imádkozni; bensőnk ismét megnyílt a keresztyén hit számára szívünk a Jézus Krisztusé, az Idvezítőé. Mi nem tőrjünk, hogy bárki is, legyen az egy lelkész is, közzénk, Isten és az Idvezítő közzé álljon. Boldogok vagyunk, hogy a valódi keresztyénségért, az evangéliumért küzdünk, mivel szívvel, lélekkel ragaszkodunk az Idvezítőhöz! A cseheket emlékezteti a szónok Hussz történetére s arra, hogy mennyi cseh és német vér folyt a protestantismus ügyéért. „Mi” mondja Dr. Eisenkolb — „kötelezve érezzük magunkat, miszerint az evangéliumi mozgalmat minél szélesebb körben terjesszük, hogy a nép a valódi keresztyénséget megismerje, de távol áll tőlünk, hogy a katolikusok érzelmeit megsértsük” Dr. Eisenkolb egyébiránt tagja a Karbitzban levő lutheránus egyháznak, a

mely nem sokára fel akarja szentelni ujonnan épült templomát.

Legnagyobb feltűnést keltett azonban az utóbbi időben az evangéliumi mozgalomban az a könyv, a melyet „mein Himmelreich“ cím alatt Rosegger Péter, stájer költő kiadott. Rosegger, a ki különben igen jó hírnévnek örvend az újabb német irodalomban, megmaradt katolikusnak, de azért szívvél-lélekkel rokonszenvez az evangéliumi mozgalommal, a minek már egy évvel ezelőtt adta tanujelét a midőn meleghangú felhívást intézett a németekhez, adakozásra híván fel őket a Müzusechlangban (Stájer) építendő prot. templom javára. A mein „Himmelreich“ című munkában Rosegger elmondja véleményét a vallásról, egyházzal és a keresztyénségről; elmondja pedig nem a theologiai bölcsesség magasröptű szavaival, hanem egyszerűen, nyíltan. Feltűnő melegséggel, sőt lelkesedéssel beszél különösen egyik fejezetben a biblia-olvasásról s a többek között a következőket mondja:

„Egy alkalommal felt azon megjegyzésem, hogy magát az evangéliumot ismét az „index“-be vették fel, mint tréfált kinevették. Képtelenség volna az, hogy a keresztyéneknek éppen keresztyén hitünk és erkölcstanunk alapját nem lenne szabad olvasniok! De míg a jámbor kedélyek — teljes lehetetlennek tartják, régen befejezett tény ez, a melyet nehéz elhinni. A biblia, az új, valamint az ótestamentum, a r. kath. egyházban a néptől általában el van tiltva. Papjaiok ugyan ezt nem örömmest vallják be, de róla egyáltalában nem tehetnek. Sok lelkész bensőleg nem helyesli ezen intézkedést és mégis kötelessége az egyházi rendeletet védelmezni. Sokszor természetesen ezen mindenestre nehéz feladatot elég ügyetlenül oldják meg. Így például, ha azt állítják, hogy a biblia egyáltalában ninesen eltiltva, mivel latin nyelven szabad azt olvasni. De aztán a mi népünk ezen engedélyt igénybe veheti-e, az már más kérdés.

Mindenek előtt azt akarom felemlíteni, hogy mit tartottak eleitől kezdve a bibliaolvasásról: — az első századokban a katolikus egyháznak semmi oka sem volt arra, hogy a hívőktől eltiltsa a bibliaolvasást. Némely népnek már akkor is érteni kellett az olvasás művészetét, hiszen a nagy egyházi tanítók Chrysostomus, Hieronymus és Augustinus, sőt a pápák is figyelmeztették a laikusokat a biblia szorgalmas olvasására. Midőn aztán az egyház földi birodalomra fejlődött, bekövetkezett a biblia elvonása — és ezt sokan, még pedig joggal úgy magyarázták, mintha az egyház félne az evangéliummal való összehasonlítástól. Az istentisztelet nyelvűül a latint hozták be s a népeknek anyanyelvükön csak kivonatos bibliákat engedtek meg. A középkorban bármely bibliafordítás birtokosát eretneknek nyilvánították, sőt a bibliákat elégették. Ekkor jelent meg Luther Márton bibliafordítása, a mely oly nagy elterjedésnek örvendett. Hogy ezen bibliát lehetőleg visszaszorítsák, a szentírást katolikus átdolgozásban adták ki. Én ugyan nem hiszem, hogy ilyen katolikus népies bibliákban a szöveg itt — ott célzatosan el volna ferdtve, mégis egyes helyek katolikus értelemben vett magyarázattal vannak ellátva. Az ilyen magyarázatot is úgy tekintik, mint Isten igéjét. Sokszor az ilyen magyarázatok oly jellegűek, mintha az evangélium kizárólag az római kath. egyházért volna, nem pedig megfordítva. Magyarázat nélküli bibliafordítások valamint a multban, ugy a jelenben is el vannak tiltva.

(Folyt. köv.)

Veress István,
ev. ref. lelkész.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **A tiszántúli ev. ref. egyházkerület főgymnasiaiban** a folyó tanév végén tartandó érettségi vizsgálatokhoz az 1883. évi XXX. t.-c. 23. §-ából kifolyólag kormányképviselői minőségben a nagym. vallás és közoktatásügyi miniszter urtól a következő urak küldettek ki: A debreceni főgymnasiumhoz Dr. Szádeczky Gyula kolozsvári egyetemi nyilv. rendes tanár, a máramaros-szigetűhez Dr. Ferenczy Zoltán budapesti egyetemi könyvtári igazgató, a hódmezővásárhelyihez Dr. Schilling Lajos kolozsvári egyetemi nyilv. rendes tanár, a kisujszállásihoz Géresi Kálmán debreceni tanterületi királyi főigazgató, a mezőturihoz Farkas József budapesti ev. ref. főisk. tanár és a szatmárihoz Kenessey Béla kolozsvári ev. ref. theol. igazgató.

— **Vizsgálati-rend.** a debreceni ev. ref. főiskola összes tanszakain az 1900 1901. tanév második felében. Évzáró istentisztelet 1901. június 12-én reggeli 8 órakor a városi ev. ref. nagytemplomban. Vizsgálatok: A) Az akadémiai tanszakon: A colloquiumok úgy a theologiai, mint a jogakadémián az illető tanárok rendes óráin és tantermeiben június 15-én kezdődnek s június 27-én déli 12 óráig tartanak. A jogi alapvizsgálatokra június 15-én déli 12 óráig kell jelentkezni; a vizsgálati napok kitűzéséről a jogakadémiai tanárkar, a jogakadémiai dékani hivatal útján külön kiírásban intézkedik. Az államvizsgálatok kitűzése június hóban is a jelentkezések szerint fog történi. B) A főgymnasiumban: Május 13—14. a VIII. osztály magánvizsgálata. Május 15. a VIII. osztály vizsgálata. Május 17. 18. 20. 21. 22. írásbeli érettségi vizsgálat. Június 9. rendkívüli tárgyak vizsgálata. Június 14. VII. oszt. vizsgálata az oratóriumban, I. oszt. vizsgálata a fizikai tanteremben. d. e. az A. szakaszé, d. u. B. szakaszé. Június 15. a VI. oszt. és II. oszt. A. és B. szakaszának vizsgálata ugyanott és ugyanazon rendben, mint a VII. és I. oszt. Június 17. az V. oszt. és III. oszt. A. és B. szakaszának vizsgálata, mint az előbbiek. Június 18. a IV. oszt. vizsgálata, d. e. A. szakaszé az oratóriumban; B. szakaszé a fizikai tanteremben. Június 19. 22. magánvizsgálatok; 19—20-kán az I—IV. osztályé, 21—22-ikén az V—VII. osztályé. A magánvizsgálatok írásbeliek és szóbeliek. Június 24—29. szóbeli érettségi vizsgálatok. A vizsgálatok általában d. e. 9 órakor, d. u. 3 órakor kezdődnek. A közvizsgálatok tartalma alatt a főgymn. tanulók rajzai a tanteremben megtekinthetők. C) A tanítóképző intézetben: Június 10—22. napján a félévet bezáró szigorlatok tartanak mind a négy osztályban a rendes tanórákon és tantermekben. A nyilvános vizsgák sorrendje tantárgyak szerint következő: Június 24. d. e. 9—12 óráig a főiskola imatermében vallástani, neveléstani tárgyak, magyar nyelvtan és irodalom, természettudományok. Június 24. d. u. 4—6 óráig a tanítóképző zene-termében ének, hegedű, zongora, orgona. Június 25. d. e. 9—12 óráig az imateremben: tanítási módszertan, egészségstan, németnyelvtan, számtan földrajz és történelem. Június 25. d. u. 4—6 óráig: Rajz, mértan, írás az imateremben tornázás a főiskola udvarán. Június 26. d. u. 3—6 óráig a kir. gazdasági tanintézetben: gazdasági tárgyak. Június 22. d. u. 3—6 óráig az imateremben a gyakorló iskola vizsgája. Június 26. Magánvizsgálatok. Debrecen, 1901. május 15. A főiskolai igazgatóság.

— **A fugyi-i telepítés** (Bihar m.) földvásárlás ügyében a kormánybiztos, mint a földm. ügyi miniszter megbízottja a napokba e hó végéig Fugyiba leuta-

zik, a települők száma: jelentkezés szerint 24. Alap: 100,000 kor. Borsos István lelkész.

— **Nyilatkozat.** Alólirott az igazság érdekében ezennel kinyilatkoztatom, hogy Kner Izidor gyomai nyomdász urat *legelőszőr* én figyelmeztettem arra a *tisztességtelen* versenyre, még a múlt év nov. közepén, midőn okt. 30-iki, 85 kor. 92 filléryi megrendelésünknél, bennünket László Albert ur oly esufosan becsapott komisz kivonataival, melyek elárusításánál mélyen tisztelt és szeretett püspökünk nevét használta cégerül, s hozzá még *nem utánvétre* küldte a mint kívántuk, hanem a pénzt előre bekívánta, hogy módunkban se legyen komisz küldeményét visszautasítani, mely drágább is, mint az a jó, a mit itt helyben kapunk! Kálmán Farkas lelkész Gyomán.

— **Nyilatkozat.** E lap legutóbbi (19.) számában „Törvénytelen határozat” cím alatt megjelent közleményben többek közt a püspöki tekintély megóvása érdekében azt írtam, hogy „A püspöki tekintéllyel való takaródzásnak kell-e szembeszökőbb példáját hoznunk fel, mint azt, a mi éppen ez ügyben is történt, hogy t. i. a presbiterium szóban forgó törvénytelen határozatát a főtiszt. püspök urral iratták alá, holott a püspök ur azon a presbyteri gyűlésen, a mely e határozatot hozta, nemcsak hogy nem elnökölt, hanem még jelen sem volt akkor Debrecenben sem.” Abból az okból, hogy az éberségéről ismeretes rosszakarat valamiképp azzal ne fordulhasson ellenem s főleg azon ügy ellen, melynek jelzett közleményemmel legjobb meggyőződésem szerint némi szolgálatot tenni igyekeztem, hogy valótanságot állítok: ezennel kinyilatkoztatom, hogy idézett állításom, betű szerint értelmezve, annyiban korrekcióra szorul, hogy a főt. püspök ur nem a határozatot, hanem azon kísérő levelet írta alá, melylyel a határozat a debreceni egyházmegye esperesének megküldetett. Mint-hogy azonban maga a határozat az elnökség által aláírva nincs, hanem mint egyszerű jegyzőkönyvi kivonat, csupán a presbyterium jegyzője által; s minthogy a jegyzőkönyvi kivonatnak súly. csakugyan a kísérő levél kölesönöz, annyival is inkább, mert a *kísérő levél egyenesen a kérdéses presbiteri gyűlésből van kiadva és keletezve s mégis nem a tényleges lelkészelnők, hanem a jelen nem volt püspök ur, mint püspök és lelkészelnők s a főgondnok által van aláírva*: ennél fogva egészen világos, hogy az a körülmény, hogy nem a jegyzőkönyvi kivonat, hanem a presbiteri gyűlésből kiadott kísérő levél iratott alá püspök ur által, teljességgel nem dönti meg azon állításomat, hogy ez esetben is a magas püspöki tekintéllyel takaródtak. Ugyanazért ez állításomat a fentebbi helyreigazítás után is fentartom. Debrecen, 1901. május 13. Dr. Bacsoni Lajos.

— **Néhai Gergely Károly volt nagybányai ref. lelkész siremlékére és nevére teendő jótékonycélú alapítványra beküldött adományok nyilvános nyugtázása.** (Vége.) Nagyhodosi egyházból: egyház 8 k, Kócsi Péter lelkész 2 k, Parasznai egyházból: Sárközy Ignác lelkész 1 k, egyház 60 fill. össz. 1 k 60 fill, Kereskényi Sándor közjegyző Aranyos-Medgyes 2 k, Tiszta-berki egyházból: egyház 2 k 40 fill, Szoboszlai Sándor 2 k össz. 4 k 40 fill, Mike-pécsi egyház Szécsi István lelkész által 4 k, Balmaz (magyar) újvárosi egyház egyházból: Illyés Endre lelkész 1 k. Egyesektől 2 k 15 fill. össz. 3 k 15 fill, Józsefházai egyház 2 k, Sárközy-laki egyház 2 k, Tatai Miklós gondnok 1 k, Szabó Károly lelkész 1 k, Szücs Ferencz 40 fill, Lantos Zsigmond 20 fill, Márton Zsigmond 20 fill, Péchy István

2 k össz. 8 k 80 fill, Bábonyi egyházból: egyház 1 k, Tóth Gábor lelkész 1 k össz. 2 k, Uszkai egyházból egy valaki 1 k, N. N. 20 fill, egyház, 1 k, Szentpéteri Jenő gondnok 40 fill. össz. 2 k 60 fill, Kemecei egyház 5 k, Nagy-szalontai egyház 6 k, Boros-sebe-i egyház 3 k, Nagy Ákos joghallgató M.-Sziget 2 k, Török-Szent-miklósi egyház 3 k, Mezőturi egyházból: egyház 5 k, Faragó Bálint 1 k, Vékony Sándor 1 k, Elekes Ferencz, 1 k, Ambrus Péter 1 k, Lányi Lajos 1 k, Fejér Lajos 1 k, Turgonyi Lajos lelkész 1 k össz. 12 k, Fényes-litkei egyház 2 k. Összesen begyűlt eddig 456 k 56 fill. A még be nem küldött gyűjtőívek és adományok szíves beküldését kéri a nagybányai ref. lelkészi hivatal.

— **Köza'api segélyek.** Folyó hó 10-én érkeztek meg az idei convent által ut-lyányozott segélyek a püspöki hivatalhoz a következő összegekben: egyszersmindenkori segélyek egyházak részére 6200 k. Missioi segély 1100 k. Építkezési tőkesegély kamatszükségletére 16782 k. Lelkészek javadalma emelésére szolgáló tőkesegélyek kamatja fedezésére 7322 k. Az egyszersmindenkori és missioi segélyek azonnal szétküldetnek, mihelyt a segélyezett egyházak névsorának hiteles kimutatása a pénztári hivatalhoz eljut. A többi tételek a már folyósított 341,380 korona tőkesegély-kölesön kamatjában lesznek elszámolva.

— **Nekrolog.** Egy köztisztelőben álló s széles körben ismert lelkészné haláláról ad hirt a következő gyászjelentés: Mely fájdalommal tudatjuk a legjobb anya, anyós, nagyanya, testvér és rokonnak néhai öz. Varga Lajosné Wessprémy Mária asszonynak folyó hó 15-én, éjjeli 11 órakor, áldásos életének 86-dik, özvegségének 19-ik évében végegyengülés folytán bekövetkezett csendes elhunytát. Drága halottunk porrészei folyó hó 17-én, délután 3 órakor fognak, a Bethlen-utcai 35. sz. háznál tartandó ev. ref. gyásztartás után a Kossuth-utcai temetőben lévő családi sírboltban örök nyugalomra letétni. Ezen végtisztességtételre rokonainkat, ismerőseinket és a bánatunkban résztvevő közönséget tisztelettel meghívjuk. Debrecen, 1901. május 16-án. A boldogultnak testvére: Wessprémy Lidia özvegy Sélley Józsefné családjával. A boldogultnak leánya: Varga Mária férjével Liszka Nándorral s Ilona és Katalin gyermekeikkel. Az összes rokonság nevében is. Áldás és béke hamvaira!

— **Ki akar egyéves önkéntes leni?** Bizonyára akárhány fiatal ember van, ki annak idején tanulmányait félbehagyta s így a 3 éves terhes katonai szolgálatnak néz elébe, Debrecenben már évek óta sikeresen működik az országszerte kitünő hírnévnek örvendő Lichtblau Albert-féle miniszterileg engedélyezett katonai előkészítő tanfolyam, (tanbizottság: eddei Draugentz János m. kir. ny. honvédeztredes, Mayer Adolf cs. és kir. ny. őrnagy) melyben azon ifjak, kik még sor alatt nem állottak, foglalkozásukra és előkészültségükre való tekintet nélkül rövidesen megszerezhetik az egyéves önkéntesi jogot. Felvilágosítást és prospektust készséggel küld Lichtblau Albert igazgató Debrecen.

— **„Az Anker”** élet és járadék biztosító társaság ápril hó 20-án tartotta XLIII. rendes közgyűlését gróf Prokesch Osten Antal úr elnöklete alatt. A társaság vagyona 138 millió koronára emelkedett. Ebből magyarországra esik: Magyar értékpapirokban 14 472.457 kor. 75 fill. jelzalog kölesönök 13,005.200 kor. és a budapesti ingatlan (Anker-udvar) 1,063.768 kor. 80 fill. összesen 28,541.426 kor. 55 fill. A részvénytulajdonosok (200 koronával) és a mai hirdetésben kimutatott nyere-

ményszalék a társaság bécsi és budapesti pénztárainál készpénzben felvehető. A nyereség-osztalékokat az aláírt szelvény ellen a társaság helybeli képviselője is kifizeti.

— „**A Kristály Szt. Lukácsfürdői hegyiforrás kútállalat**“ f. hó 12-én tartotta évi közgyűlését. Az üzletév mérleg szerinti eredménye ugyan veszteséggel járt de miután a Kristály ásványvizet a legtöbb európai államban, Amerikában, Ausztráliában, Délafrikában, és Ázsiában bevezették, továbbá a lefolyt évben 5 nagy külföldi kiállításon magas kitüntetésekben részesült, tekintettel ezen kiváló eredményekre a közgyűlés tudomásul vette a jelentést és az igazgatóságának köszönetet szavazott.

Szerkesztői üzenet.

N. L. Felső-Bánya. Jönni fog mindakettő. Köszönöm.

Tartalom-jegyzék: Öszinte kálvinista szó a keresztvédő egyetemi ifjusághoz. Egy kálvinista magyar pap. — A szatmármegyei „Lorántffy Zsuzsanna egyesület” megalakulása alkalmából. Rác István. — Tárca: Patay Sámuel. Zoltai Lajos. — Tanügy: Lehetségesek-e? Nagy István. — Közéletünk: A bihari ev. ref. egyházmegye tavaszi közgyűlése. Körösvölgyi. — Pákozdy Lajos h. nánási ev. ref. lelkész negyvenéves szolgálati jubileuma. Csiky Lajos. — A nagykarolyi ev. ref. egyházmegye közgyűlése. Berey József. — Válasz Rác István ref. lelkész urnak és többeknek! Szabó Gusztáv. — Irodalom. — Külföld. Egy katolikus osztrák író a biblia olvasásáról. Veress István. Különfélék. — Szerkesztői üzenet.

Felelős szerkesztő: ERŐSS LAJOS.

Pályázat

a *nagyszalontai* ev. ref. egyházmegyében levő *szentleányfalvai* ev. ref. lelkészi állomásra.

Évi javadalom-, szabad lakáson kívül, egyházhatósági értékelés szerint 1478 korona, mely is készpénzből, gabonanemüekből, földből, tüzi-fából és stólarékból folyik be; beleértetvén ebbe azon 10 kat. hold föld hasznélvezete is, melyet a magy. kir. kincstár személyhez kötötten ad a lelkésznek, melyért azonban az egyház szavatosságot nem vállal; ezen kívül állami kiegészítés 256 kor. 36 fillér.

Ezen egyház: harmad osztályú.

Azon esetben, ha a szentleányfalvai ev. ref. iskola, — melynek ügye tárgyalás alatt van, — állami iskolává alakíttatnék át: köteles a megválasztott lelkész az állami iskolában az ev. ref. vallás tanítását minden külön díjazás nélkül teljesíteni.

Megválasztott lelkész, állomását megerősítése után azonnal tartozik elfoglalni.

A törvényszerű minősítvénynyel és szolgálati bizonyítványval felszerelt pályázati kérvények f. évi. június 16-ig Széll Kálmán esperesreshez Nagy-Szalontára küldendők.

Debreczen, 1901. május 16.

Kiss Aron
püspök.

Pályázat

a kecskeméti áll. segélyezett ev. ref. főgymnasiumhoz az 1901/02. iskolai évre egy *menyiségtan-természettani* tanszékre pályázat nyitattik, melyre a kinevezés joga az állami szerződés értelmében a Nm. m. kir. vallás- és közoktatásügyi ministeriumot illeti.

A tanszék javadalma, ha rendes tanár neveztetik ki, 2400 korona törzsfizetés, 480 kor. lakásbér és öt izben 200—200 korona korpótlék és jogosultság arra, hogy a kinevezendő rendes tanár szolgálata arányában a főgymnasiumban rendszeresített 2600, 2800 és 3200 korona törzsfizetéssel s a két utóbbi esetben 600 korona lakbérrel javadalmazott fizetési fokozatba előlépjen.

A fizetési fokozatba helyezéskor az *ezen intézet szolgálatában helyettes és rendes tanári* minőségben töltött évek *egészen*; a *más protestáns iskola szolgálatában töltött rendes tanári évek* $\frac{3}{4}$ -ben; a *más jellegű* — állami, községi, vagy más felekezeti — iskolában töltött *rendes tanári évek* $\frac{2}{4}$ -ben, a korpótlék folyósításánál pedig *bármely hazai középiskolában rendes tanári* minőségben töltött évek teljesen beszámíthatnak.

E szerint nincs kizárva a lehetőség, hogy a kinevezendő tanár egyenesen a 2600, vagy 2800 koronás fizetési fokozatba helyeztetik, és pedig eddigi rendes tanári szolgálatának a korpótlékba beszámításával.

Ha helyettes tanár neveztetnék ki, javadalma 1600 korona.

A kinevezett rendes tanár jogos és kötelezett tagja az országos tanári nyug- és gyámin-tézetnek, azonban a tanszék után a fenntartó testületre kirovott nyugdíj-járulék 40%-át a tanár tartozik viselni.

A kellőleg felszerelt, t. i. születési-, a képesítést-, eddigi tanárszolgálatot-, hadkötelezettségi viszonyt és egészségi állapotot igazoló okmányokkal ellátott s a nagyméltóságú m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter urhoz intézett kérvények f. évi május 20-ig alólirotthoz nyúj-tandók be.

Csak ev. ref. vallásuak pályázhatnak.

A kinevezett tanár állását f. évi szept. 1-én elfoglalni köteles.

Kecskeméten, 1901. ápr. 28.

Méssáros János,
ev. ref. lelkész,
a főgymn. igazgató-tanács
elnöke.

Pályásat.

A karczagi ev. reform. egyház elemi fiu és leányiskolájánál egy nyugdíjazás és egy halálozás folytán megüresedett rendes tanítói állásra pályázat nyittatik. Javadalma egyenként évi 1000 korona készpénz törzsfizetés és 100 korona lakbér, az egyházipénztárból évnegyedenként, előre fizetve. Egy évi sikeres működés esetén állandósíttatnak. Az állomás f. évi szeptember 1-én foglalandó el. A megválasztottak kötelesek a tiszántuli ev. ref. egyházkerület A., tanterve szerint vezetni a rájuk bízott bármely osztályt. A megválasztottak tanév bezárása előtt állásaikat el nem hagyhatják. Ev. reform. vallásu, okleveles tanítók kellőleg fölszerelt kérvényüket 1901. évi június hó 8-ig bezárólag nyujtsák be alulírottához.

Karczag, 1901. május 14-én.

Hajnal Elek
ev. ref. lelkész
iskolaszéki elnök.

Csekély havi részletfizetésre

szállítja a magyar **protestáns egyházirodalom** összes termékeit. Kimerítő árjegyzéket kívánatra ingyen.

LÁSZLÓ ALBERT

a tiszántuli ev. ref. egyházkerület kizárólagos bizományosa, könyvkereskedése **Debreczenben.**

Üzletem fentállása alatt 96 ev. ref. egyháznak szolgáltam munkámmal.

Orgona építészeti műterem

Debreczenben,

Darabos-utca 7. sz. alatt (a Collegium mellett.)

Fentáll 1893. óta.

Teljesen e célra épített házamban készítek a mai kor legtekélyesebb vívmánya szerint, bármily kivitelű új orgonákat s azokért a legmesszebbmenő jótállást vállalom.

Orgona építészetem, mint az ev. ref. egyházak érdekét szolgáló intézmény, e téren az országban egyedül áll.

Munkám jóságával elértem azt, hogy minden évben növekszik a czégem iránti bizalom, s ígérem ezuttal is, hogy továbbra is ugy az árakban, mint a kivitelben egyháзам érdekét tartom első sorban is szem előtt és teljes megbízhatóságra törekszem.

Elvállalok régi orgonák átalakítását, áthelyezését, tisztítását, hangolását és javítását vagy évi gondozását mérsékelt áron több évre menő jótállás mellett. — Megrendelésre készítek bármilyen kivitelű harmóniumokat is.

A nagytiszteletű és tekintetes egyházi előjáróság és az adományozó közönség, valamint a kántor-orgonista és tanító urak szives pártfogásába továbbra is ajánlva magamat, maradtam

teljes tisztelettel

Kerékgyártó István

orgona építő.

Határozott árak, elsőrendű minőség, erőteljes nemes hangzású orgonák.

Műtermemben megrendelt orgonák mindenkör vannak felállítva.

Erdelődőket szivesen látok, tervekkel készséggel szolgálok.

A „NEUMANN M“ czég debreczeni áruházáról.

A tiszántuli ref. egyházkerület lelkész és tanító urai előtt nem ismeretlen a

„NEUMANN M.“ czég

Hiszen évek hos zu sora óta, a mióta ez a czég a közönség osztatlan bizalmát bírja, nincs eset rá, hogy e nagy egyházkerület lelkészei, tanítói Debreczenben járva, ne tekintsék meg azt a kitünő hírnévnek örvendő nagy áruházat.

A kitünő minőségű férfi-, fiu- és gyermek-ruhákkal felszerelt áruház kielégíti a legkényesebb igényeket is. Ezt bizonyítják az összes vásárlók, de különösen azok a szülők, kik gyermekeik ruhaszükségletét itt szerzik be.

A nagytiszteletű lelkész és tanító urak Debreczenbe jöve ne mulasztják el ezt a látványosság számba menő hatalmas áruház-

zat megtekinteni. Igaz élvezettel fogja látni mindenki ezt a nagy üzletet, mely a szoliditásnak, olcsóságnak mintaképe.

Nincs itt holt saison soha. Élénk az üzlet az év minden szakában, mert a vevők óriási tömege helyből ugy mint vidékről a *Neumann M.* céget keresi föl.

A cég főtörekvése az üzlet jó hírnevét minden időben és körülmények között fentartani, de arra nem is volt eset, hogy *Neumann M.* áruháza ellen panasz emeltetett volna.

Olcsóság, tartósság és csinoság tekintetében a Neumann cég árui versenyen felül állanak.

A tiszántuli egyházkerület lelkész és tanító urai pedig különösen bizalommal fordulhatnak az üzlet vezetőjéhez, mert hiszen, mint törzs vevőközönség különös figyelemben részesülnek minden alkalommal.

Ezután is figyelmökbe ajánljuk ezt a régi kitünő hírnevű előkelő céget.

NEUMANN M. Debreczen, főtér, a postával szemben.

Mérték utáni megrendelések legjobban eszközöltnének.

Pontos címre figyelni tessék.

Szabott ár! Szabott ár! Szabott ár!